Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 239 (11136) 1979 чылдың октябрь 14, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

Марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаар!

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюнга

СЭКП ТК-НЫҢ КЫЙГЫРЫГЛАРЫ

1. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл ою делгерезин!

2. XX чүс чылдың кол болуушкуну, кижи төрелгетенниң капитализмден социализмче бүгү-делегейге төөгүлүг эргилдезиниң эгези—Октябрьның социалистиг Улуг революциязы делгерезин!

3. Империализмге удур, социализмниң болгаш коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге бүгү чурттарның ажылчы чоннарының күчүлүг идейлиг чепсээ — марксизм-ленинизм делгерезин!

4. Тиилелгелиг Октябрь революциязының соруун киирикчизи болгаш организакчызы, совет ниитилелдиң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү — Совет Эвилелиниң ленинчи Коммунистиг партиязы делгерезин!

Партияның болгаш чоннуң бузулбас өндүр улуг чаңгыс эви делгерезин!

5. Октябрь революциязының баштыңчызы, Коммунистиг партияның болгаш делегейде баштайгы социалистиг күрүнениң тургузукчузу болгаш удуртукчузу — Владимир Ильич Ленинниң ады болгаш ажыл-херээ чүс-чүс чылдарда чурттап турзун!

6. Коммунизмниң тургузукчузу, бүгү делегейге тайбың дээш чайгылыш чок демиселчи—улуг совет улуска алдар!

7. Коммунизм тургузуушкунунда кол күш —Советтер чуртунуң маадырлыг ажылчын аңгызы делгерезин!

8. Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчулары —алдарлыг колхозчу тараачыннар делгерезин!

9. Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчузу — совет улусчу интеллигенция делгерезин!

10. Ажылчын аңгының, колхозчу тараачыннарның болгаш улусчу интеллигенцияның бузулбас эвилели делгерезин!

Совет ниитилелдиң социал-политиктиг болгаш идейлиг чаңгыс эви быжыгып турзун!

11. Бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң бүгү нацияларының болгаш биче улустарының акы-дуңма найыралы болгаш чайгылыш чок чаңгыс эви делгерезин!

12. Бүгү улустуң делегейде баштайгы социалистиг күрүнезиниң Үндезин Хоойлузу —Совет Конституция делгерезин!

Социалистиг демократия делгерезин!

13. Улус депутаттарының Советтери делгерезин!

Күрүне болгаш ниитилел ажыл-херектерин эргелеп башкарарынга ажылчыннарның, тараачыннарның, интеллегенцияның киржилгези калбарып турзун!

14. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүседир дээш демисежиңер, сайзыраңгай социализмниң аргаларын долу ажыглаарын чедип алыңар!

15. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл оюн төлептиг уткуур дээш шимчээшкинни калбаа-биле нептередиңер!

Ленинчи, коммунистиг ёзу-биле чурттап, ажылдап база демисежип өөрениңер!

16. Коммунистер! СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин күүседир дээш, ажылдың ажыктыын болгаш шынарын бедидер дээш бүгү улустуң демиселиниң авангардынга чоруңар!

17. Совет профэвилелдери! Күрүне болгаш ниитилел херектерин эргелеп башкарарынга, политиктиг, ажыл-агыйжы болгаш социал-культура айтырыгларын шиитпирлээринге идепкейлиг киржиңер! Социалистиг чарышты болгаш күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрү дээш шимчээшкинни сайзыраңгайжыдыңар!

Коммунизмниң школазы —совет профэвилелдери делгерезин!

18. Комсомолчулар, оолдар болгаш кыстар! Коммунизмге чүткүлдүг өөрениңер! Билиглерни, культураны, профессионал мергежилди шиңгээдип алыңар!

Коммунизм дээш идепкейлиг, медерелдиг демиселчилер болуңар!

19. Коммунистиг партияның идегелдиг дузалакчызы болгаш дайынчы кур күжү, коммунизмниң аныяк тургузукчуларының мурнакчы отряды—Ленинчи комсомол делгерезин!

20. Коммунизмниң идепкейлиг тургузукчулары —совет херээженнер делгерезин! Боттарының чүректериниң чылыын ажы-төлдү — социалистиг Төрээн чурттуң төлептиг хамаатыларын кижизидеринге берип турар ие-херээженнерге алдар!

Бүгү черниң уругларынга тайбың болгаш аас-кежии дээш!

21. Совет дайынчылар! Дайынчы болгаш политиктиг белеткелиңерни могаг чок сайзыраңгайжыдыңар, Төрээн чуртту, социализмниң өндүр улуг чаалап алыышкыннарын камгалаарынга кезээде белен болуңар!

Совет улустуң тайбың ажыл-ижиниң идегелдиг камгалакчызы, делгейге тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктуң чугула фактору—ССРЭ-ниң эрес-маадыр Чепсектиг Күштери делгерезин!

22. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Ажылдаар чер бүрүзүнге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, ажыктыын болгаш шынарын бедидиңер! 1979 чылдың планын, оңгу беш чылдың онаалдаларын чедиишкинниг күүседир дээш демисежиңер!

23. Коммунистиг тургузуушкуннуң авангардында чоруп орар мурнакчы коллективтерге, беш чылдың шалыпчыларынга алдар!

24. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Социалистиг бүдүрүлгени улам ыңай сайзыраңгайжыдарынга, эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринге идепкейлиг киржиңер!

Улус ажыл-агыйынга алыс бедик түңнелдерни чедип алырынга, тергиин шынарлыг кылыгларны кылып үндүрерин көвүдедиринге курлавырларны улам долу ажыглаңар!

25. Үлетпүр ажылдакчылары! Бистиң Төрээн чуртувустуң индустриалдыг күчүзүн улам хөгжүдер болгаш быжыглаар дээш демисежиңер! Бүдүрүлге күчүлерин дүрген шиңгээдип ап, чөп ажыглаңар! Чаа техниканы, депшилгелиг технологияны болгаш мурнакчы дуржулганы нептередиңер!

26. Аар үлетпүр болгаш машина тудуушкун ажылдакчылары! Бүдүрүлгениң техниктиг деңнелин бедидиңер, одаар чүүлге, энергияга, металлга, чиг-этке, бедик бүдүрүкчүлүг дериг-херекселдерге улус ажыл-агыйының хереглелдерин улам долдур хандырыңар!

Эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринге үлүг-хууңарны көвүдедиңер!

27. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң бүдүрүкчү күштерин дүрген хөгжүдер дээш демисежиңер, Байкал-Амур магистралының тудуунуң темпилерин бедидиңер!

28. Үлетпүр ажылдакчылары! Чоннуң хереглел бараанналарын бүдүрерин көвүдедиңер, ассортиментизин калбартыңар, шынарын бедидиңер!

Совет кижилерниң өзүп орар хереглелдерин улам долу хандырыңар!

29. Тудуг ажылдакчылары! Бүдүрүлге күчүлерин болгаш объектилерин ажыглалга өй-шаанда киириңер, капитал салыышкыннарның ажыктыын бедидиңер!

Чараштыр, камналгалыг, амгы үениң техниктиг үндезининге тудуңар!

30. Транспорт болгаш харылзаа ажылдакчылары! Улус ажыл-агыйын хандырарын экижидиңер, совет кижилерниң негелделерин улам долу хандырыңар!

Күш-ажылчы дем каттыштырылгазын бүгү хемчег-биле быжыглаңар, шимчээр составты болгаш харылзаа херекселдерин хөй ажыктыг кылдыр ажыглаарын чедип алыңар!

31. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Кӧдээ ажыл-агыйны бүгү талалыг хөгжүдер дээш демисежиңер! Ону комплекстиг механизастаарының болгаш химижидериниң, черни мелиорастаарының темпилерин дүргедедиңер, бүдүрүлгени специализастаарын болгаш концентрастаарын хөгжүдүңер!

32. Кӧдээ ажыл-агый ажылдакчылары! Бүдүрүлгениң ажыктыын бедидиңер! Черни, техниканы, чемишчидилгелерни, бүгү-ле материалдыг болгаш саң-хөө курлавырларын хумагалыг ажыглаңар! Часкы хову ажылдарынга чедиишкинниг белеткенир, 1980 чылда бедик дүжүттү алыр дээш демисежиңер!

Күш-ажылды организастаарының депшилгелиг аргаларынга болгаш чаа технологияга делгем орукту берээл!

33. Кӧдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери! Малдың болгаш куштуң бедик продуктулуг болурун, оларның баш санын көвүдедирин чедип алыңар, мал ажылының чем баазазын быжыглаңар!

Эътти, сүттү, чүүрганы, дүктү болгаш өске-даа продукцияны бүдүрерин база күрүнеге садарын көвүдедиңер!

34. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! РСФСР-ниң кара эвес хөрзүннүг зоназының кӧдээ ажыл-агыйын чаартырының комплекстиг программазын боттандырар дээш идепкейлиг демисежиңер!

35. Кӧдээ ажыл-агыйның, белеткел, транспорт, сайзырадыр болбаазырадыр, садыг бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларының ажылдакчылары! Шөлдерниң болгаш фермаларның продукциязының килограмм бүрүзү кадагалаттынган болгаш чоннуң чаагай чоруунга ажыглаттынган турарын чедип алыңар!

36. Садыгның, ниитиниң чемненилге черлериниң, амыдырал болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агый черлериниң ажылдакчылары! Ажылдың шынарын, совет кижилерни хандырарының культуразын бедидиңер!

37. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыглаңар, ажылдың минута бүрүзүн камнаңар! Металлды, чиг-этти, одалга-энергетика курлавырларын камналгалыг болгаш ажыктыг кылдыр ажыглаңар!

38. Совет Эвилелиниң хамаатылары! Социалистиг өнчүнү камнаңар база көвүдедиңер! Бистиң чуртувустуң байлактарын чөп, ажыл-агыйжы ёзу-биле ажыглаңар, төрээн бойдузуңарны камгалаңар!

39. Улус ажыл-агыйының специалистери! Чогаадыкчылар болгаш чаартыкчылар! Бүдүрүлгени сайзыраңгайжыдыңар, эртем-техниктиг депшилгени дүргедедир дээш демисежиңер, чаа техниканы болгаш мурнакчы дуржулганы чер болганга нептередиңер!

40. Совет эртемденнер! Шинчилелдерниң ажыктыын бедидиңер, эртемниң бүдүрүлге-биле харылзаазын быжыглаңар!

Совет эртемге алдар!

41. Литература болгаш уран чүүл ажылдакчылары, культура ажылдакчылары! Совет уран чүүлдүң партийжи болгаш улусчу болурунуң тугун бедик тудуңар, бистиң өндүр улуг Төрээн чуртувуска төлептиг чогаалдарны тургузуңар!

42. Улус өөредилгезиниң ажылдакчылары! Өөредилгениң ажыктыын болгаш шынарын бедидиңер! Өзүп орар салгакчыларны коммунизмниң, совет патриотизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң, өөредилгени база күш-ажылды медерелдиг көөрүнүң ёзузунга кижизидиңер!

43. Дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң ажылдакчылары! Специалистерниң идейлиг каңналыышкынын, теоретиктиг болгаш профессионалдыг белеткелин бүгү тала-биле экижидиңер, эртемни хөгжүдүңер, коммунизм тургузуушкунунга бодуңарның салыышкыныңарны көвүдедиңер!

44. Кадык камгалалының ажылдакчылары! Медицина хандырылгазының шынарын болгаш культуразын бедидиңер! Медицина эртеминиң эң чаа чедиишкиннерин эки ажыглаңар!

45. Күш-культураның болгаш спорттуң ажылдакчылары, күш-культуржулар база спортчулар! Күш-культураны совет кижилерниң хүн бүрүде амыдыралынга нептередиңер!

Совет спорттуң алдарын көвүдедиңер, 1980 чылдың Олимпиада оюннарынга чүткүлдүг белеткениңер!

46. Революцияның, дайынның болгаш күш-ажылдың хоочуннары! Аныяктарның дагдыныкчылары! Коммунистиг партияның болгаш совет улустуң революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга аныяк салгакчыларны кижизидеринге идепкейлиг киржиңер!

47. Пионерлер болгаш школачылар, профтехучилищелерниң сургуулдары! Ленинниң херээ дээш, коммунизм дээш идепкейлиг демиселчилер болурунга белеткениңер! Совет Төрээн чуртуңарга изии-биле ынак болуңар! Билиглерни болгаш күш-ажылчы мергежилдерни кызымаккай шиңгээдип алыңар!

48. Империализмге удур, тайбың, демократия, национал хамаарышпас чорук болгаш социализм дээш турумтугдемиселчилер — коммунистиг болгаш ажылчын партияларга акы-дуңманың байыры!

Бүгү делегейниң коммунистериниң чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны марксизм-ленинизмниң, пролетаржы интернационализмниң чайгылыш чок үндезининге быжыгып турзун!

49. Делегейниң ажылчын аңгызының шылгаттынган болгаш күчүлүг чепсээ—пролетаржы интернационализм делгерезин!

50. Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

51. Социалистиг чурттарның улустарынга акы-дуңманың байыры! Империализмге удур демиселдиң шиитпирлиг күжү, тайбыңның, демократияның болгаш социал депшилгениң чөленгиижи — социализмниң делегей системазы хөгжүп база быжыгып турзун!

Социалистиг дем каттыштырылга чурттарының акы-дуңма партияларының болгаш улустарының чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны делгерезин!

52. Бодунуң национал бот эргезин, девискээр талазы-биле бүдүн чоруун, хосталгазын база хамаарышпас чоруун шиитпирлиг камгалап турар социалистиг Вьетнамның маадырлыг улузунга акы-дуңманың байыры!

53. Маадырлыг лаос улуска акы-дуңманың байыры! Социалистиг ниитилелдиң үндезиннерин тургузар оруk-биле бар чоруур Лаос Улус-Демократтыг Республика быжыгып база чечектелип турзун!

54. Хамаарышпас, хостуг, демократтыг Кампучияны тургузарынга бүрүн шиитпирлиг кампучий улуска акы-дуңманың байыры!

55. Чаа ниитилелди тургузарының оруунче кирген афган улуска акы-дуңманың байыры!

Совет Эвилелиниң болгаш Афганистан Демократтыг Республиканың улустарының аразынга найырал болгаш кады ажылдажылга быжыгып база хөгжүп турзун!

56. Империализмге удур, национал-хосталгалыг революцияны боттандырган иран улуска изиг байыр!

57. Монополияларның мөлчүлгезинге болгаш дарлалынга удур, ажылчы чоннарның эргелери дээш, тайбың, демократия болгаш социал депшилге дээш карак кызыл демиселчи—капиталистиг чурттарның ажылчын аңгызынга акы-дуңманың байыры!

58. Колониалдыг дарлалдан хосталыышкынны чедип алгаш, национал хамаарышпас чоруун быжыглаар болгаш социал депшилге дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар улустарга акы-дуңманың байыры!

59. Колониализмден болгаш расизмден Африканың бүрүн хосталыышкыны дээш, хосталганың, хамаарышпас чоруктуң база социал депшилгениң идеалдарының тиилелгези дээш, империализмге удур демисежип турар Африканың улустарынга изиг байыр!

Делегейниң улустары! Расисчи ёзу-чурумнарга удур Зимбабвениң, Намибияның, Мурнуу Африканың улустарының демиселинге деткимчени күштелдириңер!

60. Империалистиг монополияларның күчүлээшкининге удур, реакцияга болгаш фашизмге удур, боттарының чурттарының хостуг, хамаарышпас, демократтыг хөгжүлдези дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар Латин Американың улустарынга изиг байыр!

61. Иштики реакцияның болгаш империализмниң күштерин ажып эрткен тиилелгени чедип алган болгаш революцияның чаалап алыышкыннарын быжыглаар, демократтыг күрүнени тургузар дээш эрес-дидим демиселди чорудуп турар маадырлыг никарагуа улуска изиг байыр!

62. Фашистиг реакцияга удур маадырлыг демиселди чорудуп турар Чилиниң ажылчын аңгызынга, бүгү ажылчы чоннарынга болгаш демократтарынга акы-дуңманың байыры!

63. Улустарның хосталгазы, демократия болгаш социализм дээш кара-бажыңнарда болгаш фашистиг кинданнарда хилинчектенип чыдар маадырлыг демиселчилерге акы-дуңманың байыры!

Империализмге болгаш реакцияга хоругдаттырганнарга хосталга!

64. Амгы үениң революстуг кол үш күштери —делегей социализминиң, делегей пролетариадының болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкинниң тиилеттирбес күчүлүг эвилели быжыгып турзун!

65. Израиль агрессияның уржуктарын бүрүн узуткаар дээш, чоңга удур сепаратыг сүлчээлерге удур, Чөөкку Чөөн чүкке чөптүг болгаш быжыг тайбыңны тургузар дээш демисежип турар араб чурттарның улустарынга изиг байыр!

Делегейниң улустары! Империалистиг албадаашкынга удур араб улустарның демиселинге деткимчени күштелдириңер!

Совет Эвилелиниң болгаш араб чурттарның улустарының аразынга найырал болгаш кады ажылдажылга быжыгып база хөгжүп турзун!

66. Европа чурттарының, АКШ-тың болгаш Канаданың улустары! Ниити-европа чөвүлел хуралының Түңнел актызын амыдыралга бүрүн боттандырарын, Европаны тайбыңның, айыыл чок чоруктуң, кады ажылдажылганың болгаш социал депшилгениң диви болдурарын шиитпирлии-биле чедип алыңар!

67. Европаның улустары! Ракета-ядролуг чепсектиң чаа хевирлерин Европа дипке экиеп нептередир дээн империалистиг планнарга удур демиселге күжениишкиннерни калбартыңар!

Европага боо-чепсекти база дагын эңдере бүдүрер чорукка удур эң-не шиитпирлиг демисежиңер!

68. Азия чурттарының улустары! Азияга тайбыңны быжыглаар, кады ажылдажылга болгаш кожа-хөлбээ чаагай харылзаалар дээш, айыыл чок чорукту хандырар дээш демисежиңер!

69. Делегейниң улустары! Боо-чепсекти эңдере бүдүрерин соксадыр дээш, чепсегленишкиннерни дүжүрер дээш, делегейниң чаа дайынының айыылын чайладыр, делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң чавырлыышкынын ханыладыр дээш демиселди күштелдириңер!

Тайбыңның болгаш улустарның айыыл чок чоруунуң дайзыннары—империализм болгаш гегемонизм, милитаризм болгаш реваншизм күштериниң чимээниишкиннерин сойгалап илередиңер!

70. Делегейниң улустары! Күштү ажыглавас чорук делегей харылзааларынга хоойлу болган турарын, а ядролуг чепсекти кезээ мөңгеде хоругдаарын чедип алыңар!

Массалыг хыдыышкынның боо-чепсээниң чаа хевирлерин болгаш чаа системаларын бүдүрер дээн планнарга удур шиитпирлиг демисежиңер!

71. Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг ленинчи даштыкы политиказы дегерезин!

СЭКП-ниң XXV съездизиниң ажылдап кылганы тайбың болгаш делегейге кады ажылдажылга дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улам ыңайгы демиселдиң программазын амыдыралга боттандыраалы!

72. Бистиң улуг Төрээн чуртувус—Совет Социалистиг Республикалар Эвилели делгерезин!

73. Марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунизмниң тиилелгезинче, буруңгаар!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ

Бөгүн—Кӧдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнү

ХЕРИИ БАЗЫМНАР

КОММУНИСТИГ партияның ленинчи аграр политиказын амыдыралга чедиишкиннииг боттандырып келгениниң ачызында бистиң республикага көскү чаартылгалар болгулаан. Бо чылын кӧдээ ажыл-агыйга капитал салыышкыны 1978 чылдазы-биле деңнээрге, 9,6 хуу өскен. Республиканың совхозтарынга тракторлар, комбайннар, автомобильдер, электромоторлар болгаш кӧдээ ажыл-агыйның өске-даа техниказының парыгы чаартынган болгаш немешкен. Эрткен тос айларда совхозтар төптеринге культура-амыдыралдың объектилери, чуртталга бажыңнары болгаш бүдүрүлге тудуглары немей кылдынгылаан. Бо чүүлдер суурларны чаартырынга, ында күш-ажыл байдалдарын экижидеринге, кӧдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң амыдыралын улам байыдарынга бурунгаарлаашкын болган.

Тываның совхозтарының хөй кезиинге бо чыл улуг бергелерни болдуруп, тараа, сиген, одар шөлдерин кандаашкынга таварыштырган. Ынчалза-даа кӧдээниң ажыл-ишчилери агаар-бойдустуң ындыг байдалынга удур чаңгыс демниг, эрес-маадыр чоруун көргүзүп, шудургу ажылдааннар. Оон түңнелинде тарааны, мал чемнерин четчири-биле белеткеп, ажаап ап шыдааннар. Ол чорук малдың продуктулуг чоруунуң өзерин хандырар арганы бээр. Тараа болгаш мал чеми культураларның шөлдери хөйү-биле камгалаттынган болгаш гектар бүрүзүнден-не тарааны эрткен чылдыындан 2,7 центнер, сигенни 27 муң, силосту 36 муң тонна хөйнү алган болуп турар. Витаминниг сиген далганын 1,5 катап, сенажты — 2,5 катап хөйнү белеткеп алган. Күрүнеге эът садарының эрткен тос айларда планы 104, сүттүү—101, чүүрга садары — 125,6 хуу күүсеттинген. Эрткен чылдың бо үези-биле деңнээрге, эътти 143 тонна, сүттү 554 тонна хөйнү, чүүрганы 800 муңну ажыр саткан. Бо чылын Барыын-Хемчик районнуң совхозтары өскелерден эки ажылдааннар. Олар мал чемнерин четчири-биле белеткеп, бир гектардан-на 9,9 центнер дүжүттү алганнар. Бүгү мал продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын 20—30 хуу көвүдеткеннер.

КӨДЭЭНИҢ ажыл-ишчилериниң социалистиг чарыжынга шалыпчы чоруун бүдүрүлгениң мурнакчылары көргүзүп турарлар. Бо чылын республиканың 145 хойжузу чүс баш малга онааштыр 100-тен өрү анай, хураганны камгалап ап, доруктурганнар. Эң бедик көргүзүгнү Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» совхозтуң хойжузу Аяк-Хээ Данзын-оолович Ондар чүс хойдан-на 135 хураганны камгалап, өстүргеш чедип алган. «Сукпак» совхозта Александр Михеевич Козлитинге, Григорий Терентьевич Сурыкинге, Николай Григорьевич Дворецкийге удурткан механизастаттынган звенолар бода малды семиртир азыраарынга эки көргүзүглүг болганнар. Олар тус-тузунда 1050—1100 шарыжыктарны азырап, хонукта 846, 859, 958 грамм немелде деңзини бир башка онааштыр ап турарлар. «Большевик» совхозтуң саанчызы Таан Дамбалановна Кара-Сал бир инектен-не 2680 килограмм сүттү саап алган. Кызылдың куш фабриказында Валентина Абрамовна Долганина азырап турары 16126 дагаазының бирээзинден-не ортумаа-биле 131 чүүрганы алган.

Хову ажылдакчылары база эки ажылдаан. «Барлык» совхозта Шыдыраа Манчинович Хомушкуга удурткан суггатчылар, Достак-оол Ковчуг-оолович Сааяга удурткан сигенчилерни механизастаттынган звенозу, «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң тракторизи Анатолий Алексеевич Рассохин, «Саян» совхозтуң комбайнери Сергей Маадыевич Аскал-оол, «Кызыл тараачын» совхозтуң механизаторлары Валерий Белекпен, Николай Тимашков, «Большевик» совхозта Даш-оол Ензакович Ховалыг ак сеткилдиг, кызымак ажылдааннар.

РЕСПУБЛИКАДА чер болгаш мал ажылын хөгжүдериниң культуразын бедидер, кӧдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин специализастаарын база концентрастаарын болбаазырадыр болгаш ханыладыр, ону улам ыңай механизастаарын, автоматизастаарын чогумчудар ажылды сайзырадыр талазы-биле ажылдар уламчылап турар. Ындыг болза-даа, оңгу беш чылдың дөрткү чылының сорулгаларында ам-даа шиитпирлеттинмээн айтырыглар барын билип турар бис.

Хову ажылдакчылары шөлдерден саванны, тараа богун аштап, арыглап четтикпээн, күскү чер аңдарылгазын дооспаан, күскү суггатты тараа база сиген шөлдеринге чорудуп, келир чылдың дүжүдүнге үрезинни арыглап, уруп алырын үргүлчүлевишаан турар. Келир частың хову ажылдарынга киржир тракторларны, кӧдээ ажыл-агыйның өске-даа техниказын база тараа комбайннарын септеп алырынче чамдык совхозтар ам-даа кирбээн.

Чамдык районнарда мал бажын өстүрериниң, малдан алыр продуктуларны улгаттырарының болгаш сайгарарының талазы-биле планнар күүселдезинде берге байдалдар тургустунуп келген. Республика чыл төнчүзүнге чедир күрүнеге ам-даа дириг деңзизи 4364 тонна малды, 6040 тонна сүттү дужаар. Дыка хөй совхозтарда малдан алыр продукцияның бот-үнези ам-даа бедик, а оларны бүдүрериниң ажыл-чорудулгазы чавыс болуп турар.

УЛУС ажыл-агыйының бо чугула сорулгаларын шиитпирлээриниң чедиишкини болза, совхозтар мал кыштаглаашкынын канчаар эрттирериндең, мал чемниниң моон соңгааргы чылдазының курлавырын чарыгдап, ону чөп ажыглаарындан кол хамаарыжыр. Ындыг-даа болза, чорутткан хыналдаларлардан илерээни-биле алырга, чамдык ажыл-агыйлар малды кышкы үеде азырап, ажаап-тежээриниң белеткелин ам-даа дооспаан, мал чемниниң белеткелин соксаткан болуп турар.

Кыштаглаашкынны организастыг эрттирери, мал чемин курлап алырының бүгү аргаларын ажыглаары, ону хумагалыг чарыгдаары — мал бажын өстүрер, оон продуктулуг чоруун бедидер, продукцияның шынарын экижидер болгаш ону бүдүреринге эвээш чарыгдалды үндүрер арганы бээр.

Кӧдээниң ажыл-ишчилери боттарының мурнунда нарын сорулгалар турар деп чүвени ханы медереп билип, республиканың кӧдээ ажыл-агыйын хөгжүдер талазы-биле оңгу беш чылдың база 1979 чылдың күрүне планнарын, бүгү хевириниң бедик шынарлыг продукциязын бүдүрер, оларны күрүнеге садар онаалдаларын, кӧдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин бедидериниң сорулгаларын күүседиринге идепкейлиг киржип, бар четпестерни чайладырының хемчеглерин алыр боор дээрзинге чигзиниг чок.

Байырлал-биле, эргим эштер!

И. ЛАВРИНЕНКО,
Тыва АССР-ниң кӧдээ ажыл-агый министри.

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

1979 чылдың ноябрь 11-ниң воскресеньезиниң дыштаныр хүнүн ноябрь 9-туң пятницазынче шилчидерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели доктааткан.

Тувинская республиканская библиотека

Бөгүн — Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнү

ЧЫЛДЫ ЧЕДИИШКИННИГ ДООЗАР

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырып, онгу беш чылдың дөртку чылын күш-ажылчы чедиишкиннерлиг доозар дээш эрзинчилер бедик көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

Партия организациялары коммунист бүрүзүнүң хууда харыысалгазын күштелдирип, оларның чоң ортузунга партийжи салдарын бедидип келгениниң түңнелинде районнуң ажыл-агыйлары бо чылдың тос айларында планныг даалгаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнүнде багай эвес күүсеткеннер. Күрүнеге сүт садарының социалистиг хүлээлгезин район 124,3 хуу боттандырган. Эрткен чылын ол үеде турганы-биле деңнээрге, 17,2 хуу көвей болган. Ажыл-агыйлардан «Нарын» совхозтуң саанчылары чыл планын эрткен тос айларда күүсеткеш, 1980 чылдың ээлчээнче ажылдап киргеннер. Ол ышкаш ажыл-агыйлар күрүнеге эът садарының тос айлар планын 113,6 хуу күүсеткеш, эрткен чылдагы деңнелинден 1419 центнерни ажырганнар. Ленин аттыг совхоз күрүнеге эът садарының чыл планын күүседип алган. Дүк садарының социалистиг хүлээлгези районда 101,1 хуу күүсеттингенин, ийикпе, азы эрткен чылдагы деңнелинден 8,5 хуу хөй.

Эрткен чылдаазынга деңнээрге, ажыл-агыйлар хой бүрүзүнден-не дүктү 300 грамм, күрүнеге саткан мыйыстыг бода малдарының баш бүрүзүнге онаажтыр дириг деңзизин 25 килограмм көвүдеткен. Малдың баш саны өзүлделиг болган.

«Мөрен» совхозтуң № 3 хойжу бригадазы (бригадири А. Өлзей), «Чаа орук» совхозта № 3 хойжу бригада (бригадири И. Дупчүр) дээш оон-даа өске бригадалар төрүүр чүс хойга онаажтыр 90-дан хөй хураганны камгалап ап, тус чериниң хой бүрүзүнден-не 1,9 килограммдан өрү дүктү кыргып алганнар. Алы-сураа билдингир хойжулар: Орус Намдал, Марсуу Үчурал, Раиса Тулгу, Очур-Хоо Хорлуу, Дамдын-оол Дамчай, Севилбаа Анай, Дамдын Лудуп, Наталья Күнчүн дээш оон-даа өскелер төрүүр чүс хойдан-на 100—111 чедир хураганнарны менди ап, доруктур өстүргеннер.

Ленин аттыг совхозтуң сүт-бараан фермазы (эргелекчизи Т. Б. Тулгу) чүс баш төрүүр инекке онаажтыр 85 бызааны камгалап алыр хүлээлгезин 88 баш чедиргеш, саар инек бүрүзүнден чылда сагза чогуур хүлээлгезин күүседир чоокшулаан.

Районнуң ажыл-ишчилери ниитиниң малынга быжыг чем баазазын тургузар дээш күжениишкиниг ажылдааннар. Оон түңнелинде планда көрдүнген 9680 тонна бөдүүн мал чемнери 12 300 тоннага күүсеттинген, азы 127 хуу. Нарынчылар 2200 тонна бөдүүн мал чемнерин белеткээр тургаш, 4000 тонна чедирген. Ленин аттыг, «Мөрен» совхозтар планнарын ыракта ажырганнар. Байырлалга оларның күш-ажылчы белээ ындыг.

Бо хүннерде районнуң бүгү малчыннары, механизаторлары ниитиниң малын камгалал, кадагалаарын үндезини-биле экижидер дугайында СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чагаазын массалыы-биле чугаалажып, мал ажылында бар четпестерни эдериниң тодаргай хемчеглерин ажылдап кылып, ону ажыл-херек кырынга боттандырып чорударының организас-политиктиг ажылдарын кылып эгелей берген.

Чагааны чугаалажып тура, харыысалга чогу-биле кадарган малын оорга алыскан, чидирген, чудадып өлүрген, хорамчага таварыштырган чамдык малчыннарны хуралга тургузуп, хууда херектерин чугаалажып, шыңгыы сагындырыгларны бергилээн.

Ажыл-агыйларда малчын бүрүзү ниитиниң малын чидириг чок кадагалап, баш санын өстүрер болгаш продуктулуун бедидер талазы-биле тодаргай хүлээлгелерни алгылаан.

Районда партия, совет болгаш ажыл-агый органнары чагааны чонга таныштырары-биле холбаштыр малчын бүрүзүнүң кыштагларын, сүт-бараан фермаларын хынап, кышка удур белеткелдерин шынарлыг доозарынче улуг кичээнгейни угландырган. Бригада, ферма бүрүзүнүң малчыннары бо хүннерде тус-тус звеноларга үстүп алгаш, кажаалар чылыглаар, мал чемнерин кыштагларга чедирип, оон кадагалалын экижидер, кыштаг бүрүзүнге мал суггарар кудуктарны чылыглап, одаар чүүлдерни белеткээр, трактор далбыйларын кылып алыр дээш ажылдап турарлар.

Оон-биле кады ажылда бар четпестерни база айтыр апаар. Ылаңгыя ниитиниң малының аязы-бүрү чылдагааннардан хораар чоруу кызырылбайн турар. Харын-даа «Чаа орук», «Мөрен» совхозтарда бода малдың, «Мөрен», «Нарын» совхозтарда шээр малдың болгаш чылгының өлүп хораар чоруу эрткен чылдың бо үедегизинден көвүдээн. Үстүнде ажыл-агыйларның удуртукчулары эрткен ажыл-агый чылында эдержилгени орайтатканының түңнелинде бо чылын малдың чаш төлүнүң хорамчазы көвей болган. Ол ышкаш «Чаа орук», «Мөрен» совхозтарда ниитиниң малын оорга алаыр, чидирер, самчыгдал болдурар чоруктар чыл бүрүде уламчылап артпышаан. Бода малдың кызыраар чоруу районда улуг.

Районнуң экономиказының кол үндезини болур мал ажылын сайзырадырының чугула сорулгаларын күүседип, СЭКП-ниң XXV съездизиниң, СЭКП ТК-ның июль (1978 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин хажык чокка боттандырып, салдынган сорулгаларны күүседир дээш районнуң бүгү ажылчыннарының мурнунда тодаргай сорулгалар салдынган. Ону чедиишкиниг боттандырар, бо чылдың сөөлгү айларында 1980 чылдың ээлчээнге кириштир ажылдаар дээш кижи бүрүзү демисежип турар.

А. МОНГУШ,
СЭКП Эрзин райкомунуң бирги секретары.

Эрес-кежээ, ажыл-ишчи кижилер ужуражып келгенде, чугаа-соот-даа, каткы-хөг-даа үстүр эвес. Дүжүт-даа, сүт-даа багай эвес, мал-сүрүг-даа онча-менди-дир. Ам чылдың планныг даалгаларын чедиишкиниг күүседир дээш кызымаккай ажылдаары арткан. Өске бүгү ажыл-ишчилер-биле бир дөмей, бо чурукта мурнакчы малчыннар (бирги одуругда, солагай таладан): «Чыраа-Бажы» совхозтуң саанчызы К. Хомүшку база ол-ла ажыл-агыйның хойжузу Д. Куулар, «Тес-Хем» совхозтуң хойжузу Х. Чооду, (ийиги одуругда): СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «Чыраа-Бажы» совхозтарның хойжулары Н. Чимбии, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ч. Моңгуш кыштаглаашкынга белеткелин өскелерни мурнай доосканнар.

Олар ниитиниң малының баш санын өстүрер, калагалалын үндезини-биле экижидер, оон продуктулуун бедидер дугайында СЭКП Тыва обкомунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң бүгү малчыннарга, механизаторларга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа ажылдакчыларынга чагаазын бүрүнү-биле деткип, ону амыдыралга боттандырар херекке идепкейлиг киржип турарлар.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотомонтажы.

СӨГЛЭЭН СӨСКЕ ЭЭ БОЛУР

Ниитиниң малының баш санын өстүрер, ону камгалап кадагалаарын үндезини-биле экижидер дугайында партия Тыва обкомунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Тываның бүгү малчыннарынга, механизаторларынга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа ажылдакчыларынга чагаазын улуг сонуургал-биле таныжып, сеткил ханышкын-биле чүүлдүгзүндүвүс. Оон-биле кады бодувустуң ажылывыста чедер-четпестерни шыңгыы сайгарып чугаалаштывыс.

Сын-Чүрээ хойжу бригаданың малчыннары бистер кадарган малывыстың баш санын өстүрер, оон хорамчазын болдурбас дээш кызымак ажылдап турар бис. Ынчалза-даа хүлээндирген ажыл-херээнге ээ-харыысалга чок ийи-чаңгыс кижилер аравыста база чок эвес. Ындыгларның кошкак ажылындан, малды чидирер, оорга алзыр, орнап солуур чоруктарындан хөй мал хорап турар. Оон ангыда совхозтуң удуртукчуларының, тускай эртемниглериниң малчыннарга негелдезиниң кошкаандан, малдың отчет-учёдун орта тургуспайн турарындан, мал аарыглары-биле демиселди чогуур деңнелге чорутпайн турарындан улуг когаралга таваржып турар-дыр бис. Чагаада салдынган бүгү негелделерни ыяап-ла күүседир төлээде, бар четпестерни дарый чайладырының дээштиг хемчеглерин ап чорудары негеттинип турар.

Ниитиниң малының баш санын өстүрер бо херекке бодумнуң үлүг-хуумну долузу-биле киириштирерин бодап, олче бүгү күжүмнү салып ажылдап чоруур мен. Сөөлгү чылдарда элээн эки көргүзүглерни чедип ап келдим-даа. Бо чыл база-ла «дүжүткүр» болду: төрүүр 100 хойдан 135 хураганны камгалап ап, бир хойдан 2,2 кг дүктү кыргып алдым. Малчыннарга чагааны таныжып тургаш, келир чылын база оон эвээш эвес түңнелдерни чедип алырын хүлээнген мен. Ам сөглээн сөске ээ болуп, ону херек кырынга боттандырар дээш ажылдаар апаар.

Аяк-Хээ ӨНДАР,
«Октябрь 30 чылы» совхозтуң хойжузу.
Чөөн-Хемчик район.

БҮДҮНГҮР

Совет кижилер байырлал бүрүзүн бедик көдүрлүүшкүннүг, күш-ажылчы чедиишкиниг уткуп алыр чаңчылдыглар. Бистер, Бии-Хемде «Хадын» совхозтуң төп сүт-бараан фермазының саанчылары, боттарывыстың байырлалывысты база-ла эки көргүзүглерлиг уткуп алдывыс.

Чыл эгезинде ферма коллективи күрүнеге 570 тонна сүт садар план алган. Сөглээн сөс керткен ыяш дээри ышкаш, салган сорулгавысты күүседир дээш чаңгыс демниг ажылдап келдивис. Фермада партия бөлүү совхозта хөй-нитти организацияларының дузазынга даянып, саанчылар ортузунга социалистиг чарышты эки организастап, ону өйшаанда түңнеп келген. Оон ачызында бүдүрген үүле-херээнге кижилерниң сонуургалы бедээн, хууда харыысалгазы улгаткан. Күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр чоруктар читкен. Ажылдың бүдүрүкчүлүү көскү бедээн. Ынчангаш ферма сүт садар планын 580 тонна кылдыр сентябрь 20-де күүседип апкан. Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнүнге ол чедиишкинивисти бараалгадып, чыл онаалдазын хуусаа бетинде күүседип алганывыска чоргаарланып турар бис.

Көдээ ишчилериниң байырлалын бистиң фермада бедик көргүзүглерлиг уткуп алган саанчылар база бар. Чижээ, Чечена Монгуш бодунда быжыглаан инектеринден бо чылын 42,5 тонна сүт саап алырын хүлээнген. Кызымак иштиң түңнели бо: хүлээлге 43,9 тонна кылдыр күүсеттинген. Саанчы Галина Долгар чылда 38 тонна сүт бүдүрерин хүлээнгеш, ону 43 тонна кылдыр күүседип алды. Мурнакчыларның бедик көргүзүглеринге өөрүп, оларның үлегерин эдерип турар бис.

Саанчылап ажылдааш, ийи чыл болдум. Кадайым пенсиялап аарга, ону солуп, оон инектерин хүлээп алдым. Менде 24 инек быжыглаан. Амгы үеде оларның деңгилде-күжү багай эвес. Сүдү база элбек. Электрилиг саалда аппарадын эки билип, шиңгээдип алдым. Өске өөрүм ышкаш, бо чылдың эгезинде 51,3 тонна сүттү менде быжыглаан инектеримден саап алырын хүлээндим. Салган сорулгамны октябрь 1-ге чедир 53 тонна кылдыр күүсеттим.

Ажылывыс бүдүнгүр. Ындыг болганда, сүт бүдүрүлгезин кудулатпас дээш, кол шылгалда — кыштан малды хүр-менди ажырып, ам-даа кызымак ажылдаар бис.

Н. СЕМИС-ООЛ,
совхозтуң саанчызы.

ШАҢНАЛ БОЛГАЙ ААН

Чолдаксымаар сынныг, тырың мага-боттуг, бажының дүгү шала «хыраалай» берген, кижи ортузу чеде берген назылыг кижи дужумга сандай салгаш, олуруп алды.

— Тараа ажаалдазы дооступ тур. Ынчалза-даа ховуда кылыр ажылдарывыс ам-даа хөй — дээш, ол далаш чок чугаалап эгеледи: — Совхозувус ниитизи-биле 16 муң ажыг гектар черге тараа культураларын тарааш, оон дүжүдүн ам ажаап төндүргени бо. Дүжүт ындыг-ла эки эвес болду. Чүге ындыгыл? Чамдык кижилер: «Чер кыраан-дыр» дижир-дир. Ол черле шын эвес. Черге ёзулуг ээ херек. Ол бистиң чемгерикчивис болганда, ону эки чемиштидер, хөрзүнүн хатсалгынга алыспас, болбаазын техниканы ажыглаар болза, черниң үнүш-дүжүткүрү бедик болур. Бисте ам-даа ынчаар кылып шыдавайн турар. Чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, чер ажылының культуразы бисте ам-даа куду.

Хоочун механизаторну дүвүредип чоруур айтырыглар эвээш эвес. Оларның чамдыктарын чедиишкиниң шиитпирлээринге оон киржилгези улуг. Бичии бодангаш, коммунист Доржу Саяевич Дандар бодунуң бригадазының ажылы-биле таныштыра каапты:

— Дүжүт ажаалдазы эгелээри билек, бистиң бир дугаар отрядывыс тарааны тавычалай кестиреринче кирген. Механизаторларның күш-ажылын багай эвес организастап, оларның ортузунга социалистиг чарышты калбартып тургаш, ажаалданы кыска хуусаада чорудувус. Нити шөлүвүс 6 000 га турган. Оон иштинден 500 гектар черге кукуруза тараан бис. Өзүлдези багай эвес болган. Бо күш-ажылчы чедиишкинивисти Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнүнге белээвис кылдыр бараалгаттывыс.

Ат-сураглыг кижиниң амыдыралчы эрткен оруунуң дугайын бир таныжы мынчаар чугаалады:

— Чуртталгазы солун кижи. Бичиизинде-ле техникага ынак чораан. Доржу Дандар 13 харлыында кожукчулап ажылдай берген. Трактористер-биле кады ажылдап чоруп тургаш, тракторну ажылдадып-даа, башкарып-даа билир апарган. 1949 чылда Тээли МТС-зиниге трактористерниң үш ай хуусаалыг курузун доосан. Чүгле тракторну эвес, өске-даа машиналарны билип алырынче чүткүл ону 1950 чылда Кызылга чедирип келген. Механизация училищезин доосаш, ёзулуг-ла бедик мергежилдиг механизатору болган.

Оон бээр үжен ажыг чыл эрткен. Доржу Саяевич Дандар ам «Тиилелгениң» ат-сураглыг тараажызы апарган. Ол 1967 чылдан бээр совхозка хову-трактор бригадазының бригадиринге ажылдап келген. Бригадазының ажыл-херээн меңээ таныштырып ора, кады ажылдап турар эштерин ол улуг чоргаарал-биле чугаалады:

— Бригадамда көдээ ишчилерниң чаңчыл болган байырлалын күш-ажылчы чедиишкиниг уткуп алган механизаторлар бар. Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниң эдилекчизи Кызыл-оол Люндуп, хоочун комбайнер Мэадыр-оол Монгуш, аныяк тараажы Дандар-оол Сундуй оларны бо хүн адаары өөрүнчүг-дүр.

Ажаалданы доосаш бригада кежигүннериниң чамдыктары күскү чер аңдарылгазынче, өскелери саваң бөлүп, пресстээр ажылдарже шилчээн. Ийи механизатор — коммунист Аңгыр-оол Тумат биле Кызыл-оол Ооржак 4000 гектар черге күскү аңдарылганы чоруткаш, бригадага хамааржыр шөлдү бүрүн аңдарып доосканнар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Доржу Саяевич Дандар чазык, чугаакыр кижи болду. Биче сеткилдиг, кижизиг мөзүлүү оон аажы-чаңындан илдең. Ындыг болгаш, ол совхоз коллективиниң бедик хүндүткелин чедип алган. Ол 1965 чылдан бээр Кур чер көдээ Совединиң депутады, СЭКП Кызыл райкомунуң бюро кежигүнү.

Кызымаккай механизаторнуң, бригадирниң күш-ажылын Төрээн чурт бедик-биле үнелээн. Доржу Саяевич Ленинчи юбилей медалы, Күш-ажылчы Алдар орденниң II, III чергелери-биле шаңнаткан. «Социалистиг чарыштың тиилекчизи» деп хөрек демдээ-биле каш удаа шаңнадып келген.

«Чер нелиг, кан эъттыг» деп оон дугайында Кур чер суурнуң чурттакчылары чугаалажып турар. Төрээн черинге ынак, ону аңдарып, болбаазыраткаш, ажы-төлге, арбыы чонунга алдын-сарыг тарааны өстүрүп бергеш, аңмаар сыңмас кылдыр уруп берип чоруур кижиге чоргааралдың шак ол сөстери бистиң өмүнээвистен база байырлал таварыштыр аңаа улуг шаңнал болгай аан.

Ш. ДОРЖУ,
«Шынның» корр.

ХАРЫЛЗААЛАРНЫ ЭКИЖИДЕР БОЛЗА...

Хой ажылының талазы-биле ажыл-агыйлар аразының каттыжышкынын Каа-Хем районда тургусканындан бээр удавас ийи чыл болур. Оон кежигүннеринге СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «Бүрен», «Улуг Октябрь» болгаш «Енисей» совхозтар кирип турар. Ындыг каттыжышкынны тургускан чорук республикага хой ажылын бурунгаар хөгжүдеринге коскү идигни берген. Мурнунда чылдарда хой өстүреринң бүгү ажылдарын совхоз бүрүзү боду тускайлаң чорудуп турган болза, ам каттыжышкынны тургускан соонда, бир ажыл-агый, тодаргайлаарга, СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхоз дөрт айлыындан бир хар чедир назылыг тогду болгаш ирт, а «Бүрен», «Улуг Октябрь» база «Енисей» совхозтар төрүүр хой, оон төлүн доруктурбушаан, үзеринге чедир өстүрер талазы-биле тускайлаттынып турар. Ол ажыл-агыйларның чедиишкиннериниң дугайын кысказы-биле таныштырарын ук каттыжышкынның даргазы Д. Д. Сиротадан бистиң корреспондентивис дилээн.

— «Ажыл-агыйлар аразының кооперациязының болгаш агроүлетпүр интеграциязының үндезининге көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин специализастаар болгаш концентрастаарын улам ынай хөгжүдер дугайында» СЭКП Төп Комитединиң база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалынга дүүштүр хой ажылының талазы-биле ажыл-агыйлар аразының каттыжышкынын тургускан. Төрүүр хойларны бир ажыл-агыйга концентрастап, мооң мурнунда чорук өске совхозтарны нарын болгаш хөй күш негээр ажылдан хостаар арганы берген. Ылаңгыя хойну бонитировкалаар аажок нарын ажылды ам колдуунда СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозта чорудуп турар.

Кандыг-даа чаа эгелээшкин баштайгы үеде бергелерге черле таваржыр дээрзи билдингир. Бодувустуң бар аргаларывысты ажыглап тургаш ажылдап келген хиревисте, бо чылын мал бажы өстүрериинге база оон продуктулуг чоруун бедидеринге көргүзүглеривис ниитизи-биле чер албаан. Ажыл-агыйларның чамдык көргүзүглери 1978 чылдынындан безин куду болган.

Ынчалза-даа каттыжышкынның ажыл-агыйлары бүдүрүлгениң технологиязын чедир ажыглап шыдавайн турган үезинде безин каттыжышкынга кирбээн чамдык совхозтардан бедик көргүзүглүг болгулаан: 1978 чылда хой бүрүзүнден 0,3 кг, 1979 чылда — 0,34 кг хөй дүктү кыргаан. А мал төлүн камгалап алыр талазы-биле көргүзүглер база-ла ылгалдыг: каттыжышкынның кежигүнү совхозтар эрткен чылын 100 хойга онаажтыр 78 хураганны, бо чылын 58 хураганны камгалап алган. А өске совхозтар ол дараалашкаа-биле 100 хойдан 61 болгаш 47 хураганны камгалаан. Ол чүнү көргүзүп турарыл дээрге, бүдүрүлгениң технологиязын мооң соңгаар сайзыратпышаан, ажыл-агыйлар аразының харылзаазын улам экижидер болзувусса, оон-даа бедик көргүзүглерни чедип ап болур-дур.

Бистиң ажылывыста кол-ла четпестерниң бирээзи — кооперацияның киржикчилериниң аразында бүдүрүлгечи харылзаазының кошкаанда болур. Анаа мындыг чижекти кирип болур. Эрткен чылын хураган өстүрер талазы-биле кол ажыл-агый — СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозче тогду хураганнарын өске ажыл-агыйларның төлээлери боттары сүрүп эккелген. А келген хураганнар өң-чүзүн аайы-биле үстүнмээн, оон туржук оларның аразында деңгилде чок сүт тогдулар бар болгулаан. Ол хамаан чок кыс хураганнарның орнунга иртчигештер безин келгилээн.

Бо чылын ол ажылды өскээр организастаан бис. Тускайлаттынган совхозтарның специалистери тогдуларны шилип алыры-биле ажыл-агыйларже боттары үнүп турарлар. Анаа каттыжышкынның зоотехниги киржип, сайап, деңзилеп турар.

Чамдык ажыл-агыйларның удуртукчуларын болгаш специалистерин хой ажылында болгулаан каража-когараллар бо каттыжышкынга киргенинден болган дээр сагыштыг, бурууну кооперацияже чууй каар хөөннүглер бар. Ол шын эвес. Каттыжышкынга кирбээн «Ленинчи орук» болгаш «Кызыл Тук» совхозтар чүс хойга онаажтыр чүтле 36 хураганны алгылаан болгай. Олар бурууну кымга шамнаарыл? А каттыжышкынның кежигүнү ажыл-агый бүрүзүнүң көргүзүү бо ийи совхозтуундан бедик болган. Ынчангаш бурууну каттыжышкынче чая кагбайн, ажылды углап башкарып, ону организастаарын экижидеринче кичээнгейни угландырар болза, ынчан совхоз бүрүзү бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаар ужурлуг.

АҢГЫСТАРДА АЯН ТУТКАН

Тандының делгем ховуларында ам аңгыс аңдарган тракторларның дааш-шимээни диңмиттелген. Кара девис кылдыр чардырган шөлдерниң кырында хоюг доозун дээрже көдүрлүген, кайы ырактан-на ажылдың хайнышкынын көргүзүп, херечилеп келир.

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң тараажылары дүжүт ажаалдазын октябрь 3-те бүрүн доосан. Оларның кызымаккай ажылының түңнелдери бо: 10961 гектар черден тараа культураларын ажаагаш, 5093 тоннаны бастыргаш, 1800 тонна үрезинни белеткеп урган.

Ажаалда сезонун улуг чедиишкин-биле доосаш, мурнакчы комбайнерлерниң аттарын межегейжилер ам ханы чоргаарал-биле адап турарлар. Оларның аразында хоочуннар-даа, аныяктар-даа бар. Хөй чылдарда ажылдап келген дуржулгалыг комбайнер Владимир Андреевич Перфильев дүжүт ажаарының сезон нормазын 269 хуу күүсеткеш, социалистиг чарыштың бирги одуруунче үнген. Оон база-ла ат сураглыг эжи Алексей Кузьмич Лебедев сезон нормазын 249 хуу күүсеткен, а тараа ажаалдазынга бир дугаар ажылдаан аныяк комбайнер Владимир Коротков хоочуннардан улуг-ла дудаваан, оон көргүзүү 226 хуу.

Комбайнерлерниң хөй кезии хову корабльның штурвалын тракторнуунга солааш, аңгыс аңдарылгазынче киргеннер. Ниитизи-биле тос муң гектар черни аңдарар планын олар ам беш муң гектар ажыр күүседи бергеннер.

Совхозтуң чер ажылдыглары черниң культуразын бедидеринче, оон берикчелиин улгаттырарынче кичээнгейни күштелдирип келгеннер. Хову-трактор бригадаларының ийизинде чер ажылдарын эрозияга удур техника-биле чорудуп турар. Черниң ширин аңдарбас аңдазыннар-биле аңгыс чардырарынга бо хүннерде көскү чедиишкиннерни үш дугаар бригаданың трактористери чедип ап турар.

— Бо девискээрде 2065 гектар черни күзүн аңдарар ужурлуг — деп, бригадир М. Пашарин чугаалады.— Амга чедир 1400 ажыг га черни аңдарган. Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының байырлалынга төлептиг күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш кызымаккай ажылдап келген мурнакчыларны бөгүн адаары өөрүнчүг-дүр. К-700, К-701 тракторларның башкарыкчылары хоочун трактористер Саяты Куулар, Очур-оол Оюн, Владимир Оюн дээш өске-даа эштериниң кызымаккай ажылы макталдыг. С. Куулар тракторун ховуже үндүргенден бээр 700 ажыг гектар черни аңдарган, ээлчегде 16 гектарның орнунга 22 гектар чедир чардырып турар. Өскелерниң көргүзүглери оон база-ла улуг дудавайн турар.

Күчүлүг «Кировецтериниң», шимченгир ДТ-75-терниң шимээни Межегейниң хову-шөлдеринде улам дыңзыг чаңгыланган. Аңгыс аңдарылгазын октябрь 20-ге чедир доозар сорулга салдынган. Ынчангаш трактористер ажылынга темпини бедидип, улам-на күжениишкиниг ажылдап турары ол.

Х-К. МОНГУШ.

МУРНУКУ ОДУРУГДА

Онгу беш чылдың дөртку чылында күрүнеге эът, сүт, дүк садарының чыл планын күүсеткен районнар болгаш болгаш ажыл-агыйлар:

ЭЪТ

Кызыл район, «Көк-Тей», «Мөген-Бүрен», Ленин аттыг совхозтар, ажыл-агыйлар аразының Сукпак каттыжышкыны.

• • •

СҮТ

«Хадын», «Чодураа», «Х Улуг хурал», «Тере-Хөл», «Шамбалыг», «Нарын».

• • •

ДҮК

Эрзин, Улуг-Хем районнар, Ленин аттыг, «Нарын», «Мөрен», «Найырал», «ҮТКА 25 чылы», «Улуг-Хая», «Күш-ажылдың хостуу», ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, «Коммунизмниң херели» «Тес-Хем», «Кызыгаар», «Чодураа», «Х Улуг хурал» совхозтар.

Барыын-Хемчик районнуң «Шекпээр» болгаш «Хемчик» совхозтары күрүнеге эът, сүт, дүк садарының чыл планын долузу-биле күүсеткеннер.

Тамара бичиизинден тура-ла машина-техникага ынак чораан. Кажан мергежил шилип алырының үези келирге, ол үр-даа боданмаан: механизатор болур. Ынчангаш профессионал-техниктиг училищеге өөренип кирип алган. Ол өөредилге черин чедиишкиниг доосканы, Кызыл районнуң «Шамбалыг» совхозунга трактористеп ажылдай берген.

Тамара Монгуш ам малчыннарның идепкейлиг дузалакчызы. Ол фермаже мал чемнери сөөртүрүүнден эгелээш янзы-бүрү ажылдарны кылып турар.

Хүлээнген ажыл-ижинге кызымаккай тракторист кысты коллективи мактаар. Ол механизаторлар аразында социалистиг чарышка база багай эвес көргүзүглерни чедип ап турар.
ЧУРУКТА: Т. Монгуш.
О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

СЭКП РАЙКОМУНУҢ ПЛЕНУМУ

СЭКП Каа-Хем райкомунуң пленуму болган. Күш-ажылчы курлавырларны ажыглаарын болгаш улус ажыл-агыйынга кадрлар белеткээрин экижидер талазы-биле районнуң партия организациязының сорулгаларын ук пленумга чугаалашкан. Ол айтырыг талазы-биле илеткелди СЭКП райкомунуң ийиги секретары **Ш.-Б. Х. Сероэдар** кылган.

Пленум организастыг айтырыгны база чугаалашкан. Өске ажылче шилчээни-биле холбаштыр СЭКП райкомунуң ийиги секретары албан-хүлээлгезинден Ш-Б. Х. Сероэдарны хостаан. СЭКП обкомунуң инструктору турган **М. К. Доржукайны** СЭКП райкомунуң ийиги секретарынга соңгаан. СЭКП райкомунуң секретары албан-хүлээлгезинден В. А. Чигарскихти пленум хостаан. СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи турган **В. Ф. Гайдукту** СЭКП райкомунуң секретарынга соңгаан.

РАЙОН СОВЕДИНИҢ СЕССИЯЗЫ

Улус депутаттарының Каа-Хем район Совединиң сессиязы болган. Аңаа организастыг айтырыгны чугаалашкан.

Район Совединиң күүском даргазы албан-хүлээлгезинден К. С. Очур-оолду сессия хостаан. Район Совединиң күүскомунуң даргазынга **Ш.-Б. Х. Сероэдар** соңгуткан. Район Совединиң күүском даргазының оралакчызы албан-хүлээлгезинден П. Г. Самороковту сессия хостаан. Район Совединиң күүском даргазының оралакчызынга **А. Н. Казаков** соңгуттурган.

Сессияның ажылынга Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы К. С. Шойгу киришкен.

ЭРТЕМДЕННЕР БАМ-ГА

Чурттуң чөөн чүгүнде туруп турар Байкал-Амур магистралын «чүс чылдың тудуу» деп адап турар.

Бойдус курлавырлары-биле эң-не байлак черни совет кижилер шиңгээдип алыр ужурлуг. Чоокта чаа-ла тайга турган черлерге индустриалдыг улуг комплекстер, амгы үениң чаагайжыттынган он-он хоорайлары болгаш суурлары тургустунуп келир. Амгы үеде БАМ зоназының чурттакчылары миллион кижи четпес, ынчалза-даа моон соңгаар ол каш катап өзер.

Амгы үеде БАМ-га чоок бүгү зонаны эртемденнер кичээнгейлиг-биле хайгаарап турар. Черниң казар байлактарын, үнүштерин, дириг амытаннарын, геологтуг чүүлдерни шинчилээри, ол черниң климадын өөренип көөрү, үргүлчүлеп турар. Даш болгаш хар көшкелер болу бээр черлерни хайгааралга алган.

Ында байдал кадыг-дошкун: магистраль янзы-бүрү бойдус-климаттыг, оон иштинде мөңге доң черлеп эрткен. Чылдың температуразының ылгалы барык чүс градус чедип турар, соок хаттар үргүлчү хадыыр. Бойдус болгаш климаттың онзагай чүүлдерин өөренип көөрү кижилерниң чурттаарынга таарымчалыг байдал тургузар дээш чүнү кылыр ужурлугул дээрзин тодаргайлап алырынга дузалаар.

ЧУРУКТА: эртемденнерниң даг хеминиң унун шинчип турары. Оон эриктеринде хөй чылдыг дош чайны өттүр эривес.

Г. КАЛАЧЬЯННЫҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохроиниказы.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА-ның корреспондентилери дыңнадып тур

ДСП ТК-НЫҢ ПЛЕНУМУ

РАБАТ. (СЭТА). Марокконуң эң улуг үлетпүр төвү Касабланка хоорайга Депшилге болгаш социализм партиязының Төп комитединиң 4-кү пленуму болган. Пленумга илеткелди ДСП-ниң чиңгине секретары А. Ята кылган. Бодунуң илеткелинге ол Марокконуң экономиктиг айтырыгларынга делгереңгей-биле доктаагаан. Чижээлээрге, экономика талазы-биле чазактың политиказы чурттуң ажылчы чоннарының калбак массаларының амыдыралының байдалдарын доктаамал баксырадып турар деп, ол демдеглээн.

Кодээ ажыл-агыйда чаңгыс черде таптаашкын боор турар. Марокконуң экспорту аъш-чем киир садып алырының чарыгдалдарының чүгле 60 хуузун дуглап турар деп демдеглээн. 1979 чылда Марокконуң үлетпүрүнүң бүгү адырларынга бүдүрүлге кызырылган болгаш оон соонда ажылчыннарны массалыы-биле үндүрген деп, илеткелчи айыткан. Баштайгы хереглелдиң бараанарынга өртек улуу-биле өскен. Экономиктиг хөгжүлдениң шилчилгелиг үш чыл планы бодунуң сорулгаларын чедип ап шыдаваан.

Марокконуң чазааның амгы экономиктиг политиказы чедимче чок болган деп, Али Ята тайылбырлаан. Ол чорук чүнүң-даа мурнунда чурттуң экономиказының ажыл-агыйының капиталистиг делегей системазы-биле сырый холбашканы-биле тайылбырлаттынар.

Делегей политиказының айтырыгларынга хамаарыштыр чүве чугаалааш, партияның бодап турары-биле алырга, Марокко каяа-даа каттышпазының угланыышкыны-биле чоруур, империализмге, расизмге, сионизмге болгаш реакцияга удур демисежир, бодунуң национал эргелери дээш Палестинаның араб улузунуң демиселинге шиитпирлиг деткимчени болгаш дузаламчыны көргүзер ужурлуг деп, ДСП-ниң чиңгине секретары онзалап демдеглээн.

ПРЕЗИДЕНТ КАРТЕРНИҢ ПАРЛАЛГА КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Чаа совет тайбың саналдарга хамаарыштыр корреспондентилерниң элээн каш айтырыгларынга АКШ-тың президентизи Дж. Картер Ак бажыңга болган парлалга конференциязынга харыылаан.

«Бистиң эвилелчилеривис болгаш бис дарга Л. И. Брежневтиң чугаазының ужур-дузазын делгереңгей-биле үнелеп көрүп турар бис. Ол болза солун санал болур болгаш ол санал хөй чүүлдерни кылыр арганы берип болур санал болур»—деп, Дж. Картер чугаалаан.

Ынчалза-даа оон ыңай президент совет эгелекчи саналдарның болгаш бир эвес Барыын Европага ортумак ыракшылдыг ядролуг чепсекти немей тургуспас болза Совет Эвилелиниң барыын районнарында туруп турар ортумак ыракшылдыг ядролуг чепсектиң санын амгы деңнелге бодаарга кызырарынга ССРЭ-ниң белен чоруунуң ужур-дузазын кудуладырын оралдашкан.

Бар турар боо-чепсекти «сайзырангайжыдары» дээр сылдак-биле Барыын Европага америк чаа ракеталарны тургузарының дугайында шиитпирни бодунуң НАТО талазы-биле барыын-европейжи эвилелчилеринге албадаарын Вашингтон бодунуң сорулгазы кылдыр мурнуку хевээр санап турары президентиниң чугаазындан илдең. «Мээң бодап турарым-биле алырга, барыын эвилелчилерниң шериг күчүзүн сайзырангайжыдарының дугайында шиитпирни хүлээп алыр ужурлуг, а оон соонда ийи таланың — Варшава Керээзиниң кежигүннери чурттарның болгаш НАТО кежигүннери чурттарның боо-чепсектерин кайызының-даа кызырарының дугайында чугаалажыышкыннарны эгелээр ужурлуг»—деп, ол чугаалаан.

Ортумак ыракшылдыг совет ракеталар дугайын чугаалап тура, президент Европада мурнакчы баазалыг америк системаларның дугайын шуут оюп каапкан. Барыын чүктүң сан-түңү-биле алырга, ол системада 8 муң кезек ядролуг чепсектиң, ядролуг чепсекти чедирип болур бомбардировщиктер, У 1 флоттуң авианосецтери, суг адаа-биле чоруур атомнуг хемелери бар.

Президент улуг чигзиниглиг «логиканы» ажыглаан. Оон-биле дүүштүр алырга, Европага ракета-ядролуг боо-чепсекти болгаш ужар чүүлдү өстүрериниң талазы-биле Каттышкан Штаттарның кылып турар бүгү чүүлдерин «эргежок чугула болгаш кылып болур сайзырангайжыдыышкын» деп чарлап, ол талазы-биле Совет Эвилелиниң бүгү кылып турар чүүлүн «боо-чепсектиң шынар талазы-биле чаа хевирлерин» тургусканы кылдыр үнелеп турар.

Ортумак ыракшылдыг совет ракеталар АКШ-ка четпезиниң дугайын болгаш оон-биле кады Барыын Европага тургузар деп турар америк ракета системаларын Совет Эвилелиниң девискээринде черлерни узуткаары-биле тургускан дээр дугайын президент ыттаваан.

Америк тайылбырлакчылар оон-биле холбаштыр мындыг айтырыгны салып турар: боо-чепсектиң улам-на бедик деңнелин тургузупшаан, айыылдыг доктаамал эвес чорукка чедирип болур болганда ындыг хамаарылга шериг талазы-биле артык күштүг чорукче чүткүвезиниң дугайында совет америк дугуржулгага дүгжүп болур бе?

Барыын Европага ракета-ядролуг чепсектиң чаа хевирлерин тургузарының америк планнарын боттандырып чорударын негеп тура, парлалга конференциязынга бодунуң чугаазынга Дж. Картер Европага ракета-ядролуг боо-чепсекти эндере бүдүрериниң чаа чадазын эгелээринче кыйгырып турар.

Палестинаны хостаарының организациязын (ПХО-ну) АКШ-тың чазааның хүлээп көрбес деп турарын болгаш КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң № 242 резолюциязын ПХО чүүлдүгзүнмес болза, оон төлээлекчилери-биле чугаалажыышкыннар кылбас деп турарын Дж. Картер бадыткаан.

Парлалга конференциязының үезинде СБК-2 керээни сенаттың күштүг болдуруп бадылаарының дугайында айтырыгларга президент хөй удаа харыылаан. Ол Керээ бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарынга дузалаар. АКШ-тың айыыл чок чоруунуң эрге-ажыктарынга дүгжүп турар деп, Дж. Картер база катаптаан. «СБК-2 керээни бо чылын чүүден-даа хамаан чокка бадылаар деп бодаар мен»—деп, ол чугаалаан.

АКШ-тың экономиказының байдалынга хамаарыштыр чүве чугаалааш, «бирги дугаарлыг айыыл» болза өзүлдезиниң темпизи 13 хуу ажып турар инфляция болур деп, Дж. Картер онзалап демдеглээн. Үнези кудулап турар америк долларны доктаамал болдурар талазы-биле оон администрациязының хемчеглерин ол камгалаан. Бодунуң экономиктиг политиказын өскертпезин айтып, ол политиканың чугула кезээ болза ажыл төлевирин кызыгаарлаары болур деп, ол немеп каан.

ОРТАЛАНДЫРАР ДЭЭШ

МАНАГУА. (СЭТА-ның тускай корр). Чурттакчы чонда дүрүм чокка кадагалаттынып чыдар боо-монгуну болгаш ок-чемзекти хураап алырының хемчеглерин Манагуага болгаш никарагуа найысылалдың чоокшуларынга «Сандиночу чудурук» деп ат-биле каш хүннер дургузунда чоруткан. Сандиночу улус армиязының болгаш иштики херектер министерствозунуң ийи муң чыгам дайынчылары, улусчу милицияның болгаш полицияның отрядтары, революцияны камгалаар комитеттерниң активчилери ол хемчеглерге киришкен.

Ындыг янзылыг хемчеглерни боттандырып чорудары сөөлгү үеде каш-даа өлүрүкчү үүлгедиишкиннерни кылган контрреволюстуг идегеттерге удур демиселдиң программазының чарылбас кезии-дир. Оон ангыда, ол хемчег болза, Сомосаның солдаттарының дезип чорутканының соонда чоннуң холунда арткан боо-чепсекти болгаш ок-чемзекти хураап алыр сорулганы салган, оларны чоңга хевээр арттырары чуртка байдалды чогумчуларынга моондактарны тургузуп турганы чигзиниг чок.

«Сандиночу чудурук» аттыг хемчег чедиишкинниг эрткен деп, Манагуага болган парлалга конференциязынга чүве чугаалап тура, Сандиночу улус армиязының кол командылакчызы Умбрето Ортега медеглээн. Каш хүннерниң дургузунда чүс-чүс автоматтарны, карабиннерни, винтовкаларны, барык 400 пистолеттерни болгаш револьверлерни, бүрүткеттинмээн хөй санныг аңчы бооларны, ол ышкаш гранаталарны, динамиттерни болгаш өске-даа ок-чемзекти хавырып алган деп, ол чугаалаан. Оон ангыда, өлүрүкчү ажыл-чорудулгалыг кылдыр каразыттырсан бөлүк кижилерни туткан. Амгы үеде олар истелгеде турар.

Ап чоруткан хемчеглер болза, Сандиночу улус армиязының болгаш айыыл чок чорук күштериниң чоокта тургустунган кезектериниң дээштиин, массалыг организациялар-биле оларның сырый харылзаалыын көргүскен, ол ышкаш революцияның хөгжүлдезинге шаптыктаар дээр бодалдарындан ам-даа ойталаваан кижилерге шыңгыы сагындырыг болган. Контрреволюстуг элементилерниң кандыг-даа үүлгедиишкиннерин улам шиитпирлиг сый шавар бис деп, Сандиночу улус армиязының кол командылакчызы айыткан.

ФРАНЦИЯНЫҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕМИСЕЛИ

ПАРИЖ. (СЭТА). Үр болган экономиктиг кризистиң уржуктарын чурттакчы чоңга онаар дээн эрге-чагыргаларның болгаш бүдүрүлге ээлериниң оралдажыышкыннарынга ойтур шавыышкынны берип, Францияның ажылчы чоннары боттарының кол эргелерин болгаш профэвилел хосталгаларын камгалап турар.

«Рено» фирманың автомобиль тудукчулары демисел хүнүн эрттирген. Олар ажыл-төлевирин өстүрерин, күш-ажылчы неделяны кызырарын болгаш профэвилел эргелерин хандырарын негээннер. Ажыл соксадыышкынынга 30000 кижи идепкейлиг-биле киришкен. Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының сан-түңүн ёзугаар алырга, Булонь-Бийанкурда чүгле чаңгыс «Рено» заводка 12.000 ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар, специалистер болгаш администрация ажылдакчылары ажыл соксаткан.

Сент-Уанда, Клеонда, Сандувилде, Фленде болгаш Дуэде «Ренонуң» бүдүрүлгелеринге ажыл соксадыышкыннары, чыскаалдар болгаш митингилер болгулаан.

Администрацияның 450 кижини ажылдан үндүрер деп чарлааанынга удурланып, Сент-Куэнтеде үш бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге цехтерин чадаг-терге бүдүрер талазы-биле «Мотобекан» фирманың ажылчыннары ээлеп алганнар. Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының болгаш өске-даа профэвилел организацияларының кыйгырыы-биле ажылчыннарны хоойлуга удур үндүреринге удурланып 3000 ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар хоорайга чыскаал кылган. Сөөлгү беш чыл дургузунда компанияның администрациязы ийи муң ажылчынны үндүрген.

Бельфорда «Альстом» компанияның цехтерин ийи неделя дургузунда ажылчыннар ээлеп келген: 7400 ажылдакчылар бодунуң материалдыг байдалын болгаш күш-ажылдың байдалын экижидер дээш демисежип турар.

Күш-ажыл дугуржулгазын дирекцияның үреп турарынга удурланып, Корбейде самолёт тудар СНЕКМА дээр фирманың 2500 ажылчы чоннары ажыл соксадыышкынын чоруткан.

Ротшильдиң чуртта эң улуг хуу банкызының албан-хаакчылары эң баштай ажыл соксадыышкынын чоруткан. Олар боттарының негелделерин, чижээлээрге, күш-ажылдың байдалын экижидерин чедип алганнар.

«Быжыг экономия» дээр политиканы каржы-дошкун болдурары-биле эрге-чагыргаларның ажылчын аңгыга «аңгы талазы-биле кады ажылдажылга» дээр чүүлүн ол шиитпирлиг-биле хүлээп көрбейн турар деп, парлалгага медеглелинге Бүгү-ниити күш-ажыл конференциязының чиңгине секретары Жорж Сеги онзалап айыткан. Чүгле демиселге олар боттарының эргелерин камгалап ап шыдаар дээрзин ажылчы чоннар эки билир.

Ф. Кастронуң Нью-Йоркта чеде бергени

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Кубаның Компартиязының ТК-зының Бирги секретары, республиканың Күрүне чөвүлелиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Фидель Кастро ында чеде берген. Каяа-даа каттышпас чурттарның шимчээшкининиң өмүнээзинден КНО-нуң Кол Ассамблеязының пленарлыг хуралынга чүве чугаалаар.

Социалистиг кодээ суур

АЛЖИР. (СЭТА). Аннава можуда социалистиг чаа кодээ суурну туткан. 100 алжир тараачыннар чаагайжыттынган бажыңнарының дүлгүүрлерин алган. Кодээ суурнуң ортузунда школа, эмнелге, а ол ышкаш кодээ аныяктарның профессионалдыг белеткелиниң төвү бар.

Дыңнадыг

КАБУЛ. (СЭТА). Бахтар дээр афган агентилел чери дараазында дыңнадыгны дамчыткан: «Элээн үе дургузунда үргүлчүлеп келген аарыының түңнелинде Афганистан Демократтыг Республиканың Революстуг чөвүлелиниң даргазы турган Нур Мухаммед Тараки мөчээн».

ОЛАРНЫ ХОСТААН

ДЖАКАРТА. (СЭТА). Индонезияда политиктиг хоругдаттырганнарның чаа бөлүүн хостаан. Тускай лагерьлерге аар-берге байдалдарга туруп турган 2000 кижини «1965 чылдың сентябрь 30-нуң болуушкуннарынга» киришкен деп буруудаткан турган. Ынчан иштики болгаш даштыкы реакцияның сүлчээзиниң түңнелинде компартияны, демократтыг хөй санныг депшилгелиг организацияларны болгаш партияларны чылча шапкан. Ол кижилерниң буруузун бадыткап шыдаваан. Эрге-чагыргаларның дыңнадып турары-биле алырга, чоокку үеде ырак Буру ортулукта туруп турар база бир 2000 политхоругдаттырганнар хосталганы алыр.

Индонезияның болгаш делегейниң хөй-ниитизиниң кампаниязының түңнелинде ийи чыл бурунгаар эрге-чагыргалар чыл санында-ла он муң кижини хостаар болгаш 1965 чылдың болуушкуннары-биле холбаштыр туттуруп хоругдаттырган политхоругдаттырганнарның айтырыын бо чылдың төнчүзүнге чедир шиитпирлээр деп аазаан турган.

Индонезияның демократтыг хөй-ниитизи болгаш делегейниң депшилгелиг кижилери политхоругдаттырганнарны хостаанының эки фактызын демдеглевишаан, оларны долузу-биле агартырын негеп, хоругдадып турганнарның амгы байдалының талазы-биле шыңгыы сагыш човаашкынын үндүрген. Кара-бажыңнардан хосталганнар херек кырында эрге чок, оларны полиция черинге үргүлчү доранчылаалдыг бүрүткелди эртип турарынче албадап турар. Олар чурттуң хөй миллион ажыл чоктарынга немешкен болгаш херек кырында амыдырап чурттаар акша-хөреңгизи чок. Хөй таварылгаларда мурнуку политхоругдаттырганнарны аар-берге байдалга ырак ортулуктарга чурттаарынче албадаан.

Үлегерлиг корум-чурум дээш

АЖЫЛДЫ КОШКАТПАС

«Корум-чурум камгалалының талазы-биле ажылды экижидериниң болгаш хоойлу-дүрүмнү хажыдар чорук-биле демиселди күштелдирер дугайында» доктаалды СЭКП ТК чоокта чаа үндүрген.

Чурттакчылыг черлерге быжыг корум-чурумну тургузарынга идепкейлиг киржири хөй-ниитиниң, хамааты кижи бүрүзүнүң хүлээлгези. Социалистиг хоойлу-дүрүмнү быжыглаары — улус депутаттарының чер-чер Советтериниң ажыл-чорудулгазында соңгаарладып болбас чугула айтырыгларының бирээзи.

Улус депутаттарының Кара-Хаак кодээ Советиниң күүскому СЭКП ТК-ның ниитиниң корум-чурум камгалалынга хамаарыштыр үндүрген ол доктаалының негелделерин амыдыралга боттандырары-биле ап чорудар хемчеглерни тодараткан. Советтиң күүскому ниитиниң корум-чурумун камгалаар, социалистиг хоойлу-дүрүм тайылбырлаар, аныяктар ортузунга ажыл чорудар талазы-биле доктаамал комиссияларга даянып, бодунуң девискээринге быжыг корум-чурумну тургузар дээш чурттакчылар ортузунга кижизидилге ажылын сөөлгү үеде элээн күштелдирген.

Совхозтуң ажыл-ишчилериниң ортузунга кижизидилге-профилактиктиг ажылды экижидер дээш эки тура улусчу дружина, эш хуу суду, херээженнер чөвүлели ажылдап, боттуг хемчеглерни ап чорудуп турар. Мооң мурнунда чылдарда үстүнде адааным хөй-ниити организацияларының ажылы үениң негелдезинге дүүшпес турган. Ам оларның ажыл-чорудулгазын эде тургусканы, ынчангаш совхозтуң девискээринде ниитиниң корум-чурумунуң камгалалы экижээн.

Хөй-ниити организацияларындан кодээ Советтиң күүскому негелдени күштелдирген. Сессияларга, күүском хуралдарынга эш хуу судунуң, эки тура улусчу дружинаның ажылын хынап, оон удуртукчуларының дыңнадыгларын ийикпе, азы илеткелдерин дыңнап турар. Ол айтырыгны мындыг янзылыг тургусканы корум-чурум быжыглаар айтырыгны, чон ортузунга кижизидилге-профилактиктиг ажылды чогумчалыг шиитпирлээринге идиг болуп турар дээрзин амыдырал бадыткаан.

Совхозта тургустунган эш хуу судунуң (даргазы А. Мадыров) ажылы сөөлгү үеде экижээн. Эш хуу суду хуралын чогуур үезинде чыылдырып, аңаа социалистиг ниити чуртталганың дүрүмнерин хажыткан ийикпе, азы күш-ажылдың чурумун үрээн кижилерни келдиртип, сайгарып, база удур сагындырып турар. Үнүүшкүннүг хуралдарны күш-ажылчы коллективтерге барып эрттирип турар болгаш ажылдың план ёзугаар чорудуп турар. Эш хуу судунуң ажылында кылдынып турар ажылдар-биле чергелештир чедир кылдынмайн, шиитпирлеттинмейн турар айтырыглар бар. Совет хоойлу-дүрүмнү хажыдар чоруктар-биле эптеш чок болурунга хамаатыларны кижизидер, күш-ажылдың, сагылга-чурумун быжыглаар болгаш социалистиг өнчү-хөреңгини камгалаар чоруктарга кижизидер талазы-биле эш хуу судунуң чорудуп турар ажылының дээштии четпес.

Эки тура улусчу дружинаның ажылын чугаалап тура, суурну үлегерлиг корум-чурумнуг кылдыр тургузар херекке оларның киириштирип турар биче эвес үлүг-хуузун айтыр апаар. Эки тура улусчу дружинаның ажылын совхозтуң директору В. А. Бутенко удуртуп турар. Суур девискээринге ээлчеглиг хайгааралашкыннарны дружинниктер график ёзугаар чорудуп турар. Дыштаныр хүннерде, кежээки шактарда Культура бажыңының чанынга болгаш хөлдүг черлерге дежурныйлаашкыннарны кылып, корум-чурумну тудуп турар.

Эш хуу судунуң болгаш эки тура улусчу дружинаның ажылынга милицияның суурда участок төлээзи Х. С. Уртунайның дузазы улуг. Участок төлээзиниң харыылап турар девискээри улуг. Ол Кара-Хаак, Чербы суурларының корум-чурумун кадай харыылап турар. Неделяның вторник, пятница хүннеринде Х. С. Уртунай суурнуң чурттакчыларын хүлээп ап, уруг-дарыының кижизидилгезинче сагыш салбас, арагаже сундулуг өг-бүлелер-биле беседалажып турар.

Хөй-ниити организацияларының кодээ Советтиң удуртулгазы-биле ап чорудуп келген хемчеглериниң түңнелинде суурда корум-чурум экижээн, кем-херек үүлгедир чоруктарның саны көскүзү-биле кызырылган.

Суурнуң чурттакчыларының аразында арагаже сундугуп, уруг-дарыының кижизидилгезинче сагыш салбас ийи-чаңгыс кижилер бар. Олар-биле ажылды херээженнер чөвүлели ам-даа кошкак чорудуп турар.

«Корум-чурум камгалалының талазы-биле ажылды экижидериниң болгаш хоойлу-дүрүмнү үрээр чорук-биле демиселди күштелдирериниң дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын удуртулга болдургаш, кодээ Советтиң күүскому моон соңгаар чорудар ажылын планнап, хөй-ниити организацияларының сорулгаларын тодараткан. Ынчангаш корум-чурум үрээр чоруктарны болдурбазы-биле чоннуң чурттап турар чериниң аайы-биле кижизидилге ажылын күштелдирер дээш тодаргай хемчеглер алдынып эгелээн. Советтиң күүскому, депутаттар доктаалда көрдүнген хемчеглерни боттандырбышаан, чурттакчылыг черлерге үлегерлиг корум-чурумну тургузар дээш ажылды улам калбартыр.

Т. ТУМАТ,
Кара-Хаак кодээ Советиниң күүскомунуң секретары.

ПЕКИНГЕ СТУДЕНТИЛЕР ЧЫСКААЛЫ

ПЕКИН. (СЭТА). Кыдат найысылалдың кол дээди өөредилге черлериниң бирээзи — Кыдаттың улус университединиң девискээрин болгаш бажыңнарын шериг кезектериниң ажелеп алганынга удурланыышкынның демдээ кылдыр Пекинниң кудумчуларынга болгаш Тяньаньмынь шөлге каш-каш муң студентилер чыскаал эрттирген. Бурун эргелиг шериг кезектериниң «ийиги артиллерияның» (ракета кезектериниң) бирээзиниң командылал чери бүгү-ле хоойлуларга чөрүштүр университеттиң девискээрин ажелеп туруп берди деп бижиглелдиг транспарантыларны чыскаалдың киржикчилери тудуп алган чоруп турган. Транспарантыларда: «Милитаристиг угланыышкын сөнээзин». «Университеттиң ниити чуртталга бажыңнары — казармалар эвес-тир». «Бистиң ниити чуртталга бажыңнарывысты болгаш столоваяларывысты эгидип бериңер» деп сөстер бижиттинген транспарантылар кестүп турган.

Шөлдерни таварты эртпишаан, студентилер ол лозуңнарны салып чорааннар. Туктарын студентилер тудуп алган болгаш ыткыр чугаалаар херекселдерни ажыглап чораан.

Оларның тайылбырлап турары-биле алырга, университеттиң «культура революциязының» үезинде тарады ойлаттырган болгаш эрткен чылын катап тургустунган администрациязы университеттиң девискээрин болгаш бажыңнарын эгидип алырын барык чыл дургузунда оралдажып келген, ынчалза-даа чедиишкин чок болбушаан.

Кыдат найысылалда чаа өөредилге чылы эгелээн, ынчалзажок улус университединиң студентилери янзы-бүрү дээди өөредилге черлериниң чык долган ниити чуртталга бажыңнарында барып сыңмарлашпышаан болгаш кичээлдер эрттирер доктаамал оран-сууру чок болбушаан.

ХАЛАПТАН ЧҮҮ ИЛЕРЭЭНИЛ

АФИНЫ. (СЭТА). Швейцарияның «Сюисс эр» деп ужар чүүл компаниязының «ДС-8» самолёдунуң ужудукчузун грек эрге-чагыргалар судта берген. Ол самолет Афины аэропортунга халапка таварышканы, ынчан 14 кижи өлгени болгаш 10 ажыг кижи аажок балыглаганы база өрттенгени моон мурнунда болган дыңнадыгдан билдингир болгай. Самолетту хондурарының үезинде кедергей харыысалга чок болганы дээш ужудукчуну буруудадып турар. Чоокку үеде болур ужурлуг суд болгужеге чедир оон чурттан үнүп чорууруң хораан.

Аэропорт администрациязының медеглээнин ёзугаар алырга, ужудуп үнер дилиндектиң ужундан эвес, харын ортузунга кээп самолёдун хондура берген ужурунда, ужудукчу шыи башкарып четтикпээн болгаш аэропорт девискээриниң хериминче маңнады берген. Бодунуң ээлчээнде швейцар ужар чүүл компаниязының төлээлекчизиниң бадыткап турары-биле алырга, халаптың чылдагааны частаашкын соонда ужудуп үнер дилиндектиң ол чытканы болуп, самолетту ужудукчу доктаадып шыдавайн барган.

Цюрих—Пекин аразынга рейс кылып чораан самолеттуң ап чораан чүъгү полицияның онза сонуургалын болдурган. Радиоактивтиг изотоптарлыг каш-даа коргулчун контейнерлер самолетка чораан. Халап соонда самолетка хып үнген өрттүң үезинде контейнерлерниң чамдыктары чалбыышталып эсти берген, ол чорук радиоактивтиг бүдүмелдиң тарап үнеринге чедирген.

Оон ангыда, пассажирлер эт-севин көрүп турарының үезинде КУР-же бар чораан пассажирлерниң бирээзинден плутоний тывылган, ынчаарга ындыг чүъкту бо самолет сээртүп чорааның швейцар ужар чүүл компаниязы баш удур дыңнатпаан турган. Ол айыылдыг чүък удатпаанда-ла аэропортка чажыты-биле ис чок читкен. Оон чиде бергениң илередир дээш полиция оралдажып турар.

Өрт үезинде отка 2 миллион долларның үлетпүр алмаатары база чыткан, ол алмаатар пассажирлерниң бирээзинге чораан дээр.

ЧОГААЛЧЫНЫҢ ОРУК ДЕМДЕГЛЕЛДЕРИНДЕН

АЛТАЙ — „АЛДЫН“ ДЭЭН СӨС

(Эгези № 238 «Шында»).

3. ДАРААЗЫНДА ЭЭЛЧЕГДЕ — ТЫВА

Даг-Алтай хоорайга болуп эрткен чогаадыкчы конференцияның дээди чадазы болза Коммунистиг партияның ленинчи национал политиказының амыдырал кырында боттанып турарының база бир бадыткалы болду.

Ол хүннерде алтай черге кымны чок дээр: бураттар болгаш якуттар, хакастар болгаш шорлар, тывалар болгаш тофалар, эвенкилер, ненецтер болгаш чукчилер, хантылар болгаш мансилер, нанайлар болгаш юкагирлер, нихвалар болгаш коряктар... Оон ыңай бүгү эвилелдешкен болгаш автономнуг республикалардан база найыралдыг Моол Арат Республикадан чогаалчылар келгилээн.

База бир демдеглеңниг чүүл болза конференцияның ажылынче СЭКП Даг-Алтай обкомунуң болгаш облкүүскомнуң онза кичээнгей салганы болур. Ооң ажылынга бир дугаарында областың ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунда чедиишкиннериниң дугайында улуг илеткелди СЭКП Даг-Алтай обкомунуң бирги секретары эш Ю. С. Знаменский кылды. (Юрий Степанович бисти келген хүнүвүстеле обкомга хүлээп алган, ооң соонда хуралывыска ийи хүн улай киржип келди). Конференцияның ажылынга облкүүском даргазы М. В. Карамаев болгаш партия обкомунуң, облкүүскомнуң харысалгалыг ажылдакчылары идепкейлиг киришкен. Кош-Агач районга чорувуста бисти СЭКП обкомунуң секретары Б. К. Алушкин үдеп чорду.

«Сибирьниң, Ыраккы Чөөн чүктүң болгаш Кыдыкы Соңгу чүктүң улустарының литературазында амгы үе» деп илеткелди Москвада критик А. Турков кылган. П. Киле, Ю. Шесталов, Б. Укачин, В. Гаврильева, Д. Каинчин, А. Неркаги болгаш өскелерниң-даа чогаалдарын илеткелчи сайгарган. Тыва чогаалчылардан мээң Москвага үнген «Саян эдээнде» деп номумнуң дугайында сайгарылганы ол чугаалады. Төөгү темазынга хамаарышкан илеткелди В. Чалмаев (Москва) кылды. Орта Ю. Рытхэунуң, В. Сангиниң, Ю. Шесталовтуң, С. Даниловтуң болгаш өскелерниң-даа чогаалдары сайгартынды. Бистерден мээң «Уйгу чок Улуг-Хем», М. Кенин-Лопсанның «Куш чедер» («Улуг хемниң шапкыны») деп чогаалдарынга илеткелчи доктаады.

Ийи хүн уламчылаан конференцияның соонда Даг-Алтайның хөгжүм-шии театрынга шүлүк чогаалының кежээзи болган. Орта янзы-бүрү дылдар чаңгыланып турду. Зал шыгырт долу. Алтай чоннуң чогаалга ынаан кижи черле магадавас арга чок.

Сөс алыксаан аалчылар көвей, ынчангаш өске чугаа кылбас, чүгле шүлүк номчуур деп дугуржуп алган бис. Кижи бүрүзүнге — чүгле 5 минута. Ол кежээге совет улустарының найыралының дугайында чугаа колдап турду. Мен аңаа «Байкал», «Кыргыс өңнүүмге» деп шүлүктеримни орус дылга номчугуладым.

Шүлүк кежээзиниң соонда бистиң Даг-Алтайга кол ажылывыс оон-биле доозулду. Борта улаштыр Даг-Алтайга совет литератураның хүннери эгелээн. Аңаа база киириштивис.

Сибирьниң, Ыраккы Чөөн чүктүң, Соңгу чүктүң улустарының чечен чогаалдарының чедиишкиннерин, оларның мурнунда турар шиитпирлеттинмээн айтырыгларын хире-хире чыгтып, дем-биле чугаалажып ап турары черле чугула херек-тир деп ниити түңнелди кылдывыс. Ындыг чогаадыкчы конференциялар эңир чылын Хакасияга, бо чылын Даг-Алтайга болгулаан. Чылдың чыглырга, ажыл-херекке арай берге, чаа чогаалдар бижиттинип четтикпээн болур-дур, ынчангаш ийи чыл болгаш чылза эки дээрзин амыдырал бадыткаан. Дараазында, 1981 чылда, аалчыларны кым хүлээп алырыл деп айтырыг турул келген. Айтырыг-даа салдынмады, маргылдаа-даа үнмеди. Чыылганнар хары угда чирт кылдыр мынча дээн:

— Тыва!

4. ААРТЫК ЭВЕС

Даг-Алтайга бир хүн база-ла бөлүктерге үстүп алгаш, хоорай, албан, бүдүрүлге, өөредилге черлеринге чоргулаан бис. Бистиң бөлүүвүс хоорайда дааранылга фабриказынга чораан. Солун бүдүрүлге болду, ынчангаш ооң дугайында каш сөске-даа бол биживес аргазы чок.

Дааранылга фабриказының бир дугаар солун чүвези чүл дээрге, ол чүгле чувур даарап турар, ийигизи чүл дээрге, ында 700 ажылчыннардан кара чаңгыс эр кижи бар, ол болза фабриканың директору Константин Адамович Кремер-дир.

Фабриканың продукциязы Уралдан эгелээш Ыраккы Чөөн чүкке чедир тарап турар. Даштыкы чурттарже база чорудуп турар. Бистер фабриканың бүгү цехтерин кезип, белен продукцияны — чувурлерни көрдүвүс. Амгы үениң чок дээн каас-коя, өң-баазын чувурлери бар чораан. Оларны кижи чүге садыгларга көрбес чүве ийик?

Дааранылга фабриказы чылда 16 млн. рубльдиң продукциязын кылып турар. Ол дээрге бүгү областың бүдүрүлгезиниң 30 хуузу-дур. Коллективте 700 херээжен дааранылчының 70 хуузу 30 хар хире аныяктар. Оон ыңай элээди уруглар база бар. Оларга кежээки школаны организастаан. Мынчап кээрге, кижизидилге ажылы коллективте эң чугула черде тургустунган.

Коллективтиң бүгү кежигүннери ажылга-даа, дыштанылгага-даа шупту кады чорул турар: кады театр, кино баар, улуг-хүннерде хоорай даштынче кады үнер, кандыг бир аныяк кыс өгленир деп барган болза, куданы кады эрттирер, төрүттүнген хүннерин кады демдеглээр, кандыг-бир эжи аарый берген, хурал-суглааже чоруй барган азы, кандыг-бир чылдагаан-биле ажылга келбейн барган болза, ооң үлүг-нормазын өске өөру ыяап-ла күүседир. Бо бүгү хемчеглер дээрге кандыг-бир албадал эвес, социалистиг ниитилелдиң аңаа-ла амыдыралы апарган. Бүдүрүлге коммунистиг күш-ажылдыг деп ададыр эрге дээш демисежип турар.

Дааранылга фабриказының чанында уруглар садигинге база чордувус. Ону бүдүрүлгениң акша-хөреңгизи-биле кылган болду. Оон ажылчын херээженнерге таарымчалыг кончуг. Олар ажылга кээрде уругларын садикке тургузуп кааш, кежээ чорууда ап алырлар. Оон ыңай амгы үениң шил, бетон, металлдан бүткен хөй каът чуртталга бажыңнарын база ажылчыннарга фабриканың күзели-биле тудуп берип турар. Чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, 700 ажылчын херээжен чоннуң ажылдаарынга, чурттаарынга, дыштанырынга бүгү таарымчалыг байдалдарны тургузар дээш фабрикада чаңгыс эр— директор бар-ла аргаларны кылып турар. (Борта партия, комсомол, профэвилел органнарының ролю улуг болбайн аан).

Мынчап кээрге, бир катап ол хире эки директорунуң, бүгү фабрикада кара чаңгыс эр кижиниң төрүттүнген хүнүнде онза белек кылыр деп дааранылчылар бодап алганнар. Канчалдыр-даа сүмележип, боданып келирге, олар чувур даараар мастерлер болган. Ынчангаш директорунга кадыг саазыннарга оюп каан чүс янзы хевирниң чувур майыктарын эккеп сунганнар-дыр. Кандызын чок дээр: улуг-хүнде, байырлалдарда кедер чувурлер, ажылдап, аңнап кедер, балыктап кедер, аътка мунарда кедер галифе, амгы үениң джинсилери, күш-культуралап кедер, алгыг, тар чувурлер. Ам беш чыл болгаш, он чыл болгаш эр кижилер кандыг чувурлер кедерил—шупту бар. Оон туржук 2000 чылдың чувурлериниң майыктарын чогаадып эккелгеннер.

Оюн-баштак чокта амыдырал солун эвес. Бо дээрге кижиге чашпаалааны ол эвес, хүндүлелдиң, найыралдың демдээ-дир.

Константин Адамович база кончуг баштак кижи болду.

— Мен ам бүгү назынымда чувур-биле хандыртынган мен. Пөс саткаш, бышкаш, даараар ол-ла. Олар мээң оолдарымга-даа, харын оларның оолдарынга-даа четчир боор...

Дааранылга фабриказының коллективи-биле бистиң ужуражылгавыс ийиги каътта улуг цехке болду. Конвейерниң машиналарының шимээни соксай берди. Бисче чүүл-бүрү оттуг карактарлыг алтай, казах, орус, украин кыстар көрүп кээрге, изиг-ле чораан.

Бистиң удуртукчувус А. М. Турков эң баштай менээ сөс берди. Ооң соонда улаштыр-улаштыр өске-даа эштерге сөс бергилээн.

Шүлүктер янзы-бүрү дылдарга чаңгыланып турду.

Кончуг найыралдыг байдалга болуп эрткен ужуражылганың соонда фабрикада комсомол комитединиң секретары Таня Белекова сөс алды. Оон чугаазын чалыы назынның изиг-халымын оюн-баштаа долуп турду.

— Херек апарганда кижилер хөйлең чок-даа, кызыл-даван-даа кылаштап болур, а чувур чок чорууру берге-ле боор. Ынчангаш бистиң кылып турар ажылывыс кончуг харысалгалыг. Бис кижилерге чувур даарап турар улус бис.

Оон соонда чечектер-биле кады бистиң кижи бүрүвүске бир-бир чувурлер белекке бердилер.

— Артык чувур аартык эвес—деп, директор база катап баштактанды. Мен канчап чүс чувурлуг-дур мен.

Белектерни өөрүп хүлээп алдывыс. Хамааты дайынның чылдарында тулчуушкунга онза шылгараан дайынчыларны база революстуг кызыл чувурлер-биле шаңнап турган-на болгай.

(Уланчылыг).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ОКТЯБРЬ 14-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — «Үе». Информастыг программа. 10.40— «Зарядкага чыскаалыңар!». 11.00 — Коми АССР-ниң ырның болгаш танцының Күрүне ансамблиниң концерти. 11.30 — «Будильник». 12.00 — «Совет Эвилелинге бараан боол тур мен!» 13.00— «Тоол аалдап келген». «Иваника болгаш Симоника». Уран-чечен телефильм. Эге сөстү РСФСР-ниң улустуң артизи В. М. Леонтьева чугаалаар. 14.00 — «Музыкалыг киоск». Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар. 14.30— «Көдээге дамчыдылга». Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнүнге. 15.30— «Даштыкы аалчылар Совет Эвилелиниң дугайында». 15.45—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 16.45 — «Ырлар демиселче кыйгырган». Америк шүлүкчү Джо Хиллдиң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болганынга. 17.00 — «Делегей байдалы». 17.45 — Хоккей талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады. «Спартак»—ЦСКА. В. И. Ленин аттыг Төп стадионнуң Спорт ордузундан дамчыдылга. 19.15 — «Бистиң намдарывыс. 1964 чыл». СЭКП ТК-ның октябрь (1964 ч.) Пленумунуң 15 чыл оюнга. 20.15 — «Сыйылган илбилиг шывык». Мультфильм. 20.30 — «Бөгүн —Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнү». Дамчыдылгага ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министри В. К. Месяц киржир. 20.45— «Останкинода концерт студиязы чалап тур». Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының бүгү-эвилел хүнүнге тураскаатан концерт. 22.30—«Үе». Информастыг программа. 23.05—01.15 — Спорт программазы: волейбол талазы-биле Европаның чемпионады. Эр кижилер. Парижтен дамчыдылга. Футбол талазы-биле делегейниң эш хуу маргылдаазы. ССРЭниң шилиндек командазы—Румынияның шилиндек командазы. Төнгенде— медээлер.

агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга бөгүн республикага бүргеп, аязыр, чамдык черлерге хар чаар. Мурнуу-барыын чүк угланышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы барыын талакы районнарга 2—7, өске артканнарынга 9—14 градус чылыг болур.

Кызылга бүргеп, аязып каап турар агаар болур. Барыын чүк угланышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы 5—7 градус чылыг болур.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

КИНО

ОКТЯБРЬ 14-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Емельян Пугачев» 9.30, 12.30, 17.00, 20.00, «Мультфильм» 15.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Авай» 11.20, 13.00, «Вий» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Белен болуңар, мындаагы дээргилер!» 9.00, 12.10, 15.20, «Мээң акым—далай» 10.30, 13.40, «Хамчыктыг шайлалга» 16.50, 18.30, 20.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Алдын дүгүржүгеш» 9.30, 11.00, «Шоодайда динс» 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ОКТЯБРЬ 15-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Бүшкек кижи» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Мээң акым—далай» 15.00, «Хамчыктыг шайлалга» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Чаш үениң соонда чүс хонук» 9.00, 12.40, «Киноклуб» 10.40, 15.00, «Емельян Пугачев» 16.50, 19.50 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ытты паровозка орнаар мен» 15.00, «Өлүм садыглакчылары» (2 сериялыг) 17.20, 19.40 шактарда.

ОКТЯБРЬ 15-ТЕН 21-ГЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ОКТЯБРЬ 15-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Уругларга фильм. «Чидирген үе дугайында тоол» 19.20 — Телемедээлер. 19.30— Тыва АССР-ниң телевидениези болгаш радиодамчыдылга талазы-биле Күрүне комитединиң симфония оркестриниң концерти. 20.00 — «Д. Н. Мамин-Сибиряк». Документалдыг фильм. 20.20 — «Чечек». Дамчыдылга. 20.50 — Телемедээлер. 21.05 — Чарлалдар. 21.10 — «Эрги ханалар». Уран-чечен фильм. 22.45—23.00 — «Пышмин кичээлдери». Телефильм.

ОКТЯБРЬ 16-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — «Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Көк мишка». Мультфильм. 11.35 — «Кольцов дугайында ыр». Уран-чечен фильм. 13.00 — Горький филармониязының симфония оркестриниң концерти. 13.45 — Медээлер. 13.50—16.00—Чапсар. 16.00 — Медээлер. 16.20 — «ГДР-де». Кинопрограмма. 16.50 — Ф. Мендельсон. Виолончелиге болгаш фортепианога № 2 соната. Грузин ССР-ниң алдарлыг артизи Т. Габарашвили болгаш Грузин ССР-ниң улустуң артизи М. Мдивани күүседир. 17.15 — «Сээң ленинчи библиотекаң». «Материализм болгаш эмпириокритицизм». 1-ги дамчыдылга. 18.00 — «Бистиң садывыс». 18.30 — «Харылаңар, горнистер!»

КЫЗЫЛДАН

19.00 — Телемедээлер. 19.10 — «Үнелиг чүүлдерни эгидип бергени». Документалдыг фильм. 19.30 — «Камналга — кижи бүрүзүнүң хереэ». Дамчыдылга. 19.55— Телемедээлер. 20.10—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.15— Бөгүн делегейде. 20.30 — «Улустуң аялгалары». 20.45—«Уттундурбас кинолендалар». «Коммунист». Уран-чечен фильм. 22.30 — «Үе». Информастыг программа. 23.00—01.15 — Кремльдиң Съездилер ордузунга уран чүүл мастерлериниң концерти. Төнгенде — Бөгүн делегейде. Информастыг программа.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

19.00— «Ажылчын аңгы дугайында поэма». Фильм-концерт. 19.25 — «БАМ-ны тудуп турар бис». 20.05 — «Шуптузун билип алыксаар мен». Киножурнал.

КЫЗЫЛДАН

20.15 — «Дувуренчиг хүн чылында». Документалдыг фильм. 21.15—21.45 — «Хылдыг хөгжүм квартеди». Фильм-концерт.

ОКТЯБРЬ 17-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Коммунист». Уран-чечен фильм. 12.50 —«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 13.50 — Медээлер. 13.55—15.40 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

15.40 —«Орус дыл өөренип турар бис». 6-гы телекичээл.

МОСКВАДАН

16.00 — Медээлер. 16.25 — «Кижилер болгаш сылдыстар». Эртем-тайылбырлалдыг фильм. 17.00 — «Москва Кремлиниң архитектуразы». 1-ги дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

17.30— «Бистиң аалчыларывыс». Концерт. 18.25 — Телемедээлер. 18.35—Телемедээлер (тыва дылда). 18.50 —Чарлалдар.

МОСКВАДАН

18.55 — «Шушенское. 1979 чылдың күзү». «Ленин-биле ленинчи оруктап» деп Бүгү-эвилел конференциязының болгаш Красноярск крайга совет литература хүннериниң дугайында. 19.40 — «Чурук бүрүзүнде — хүн». 19.55 — «Буэнос-Айреске интервью». Москваның В. Маяковский аттыг үлегерлиг театрының фильм-шиизиниң баштайгы көргүзүү. Автору — Г. Боровик. Чапсарда — Бөгүн делегейде. Информастыг программа. 22.30— «Үе». Информастыг программа. 23.00 — 01.15 — Спорт программазы. Төнгенде — Бөгүн делегейде. Информастыг программа.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

17.30—«Москва комсомолунуң ажыл-херектери». 18.00— Дрезденниң бичии оолдарының «Кройцхор» деп ниити ырызының концерти. Удуртукчузу — М. Флемниг.

КЫЗЫЛДАН

18.55 — «Оруктар горизонтулары». Документалдыг фильм. 19.55—20.40 —«Дудинскаяның клазы». Телефильм.

ОКТЯБРЬ 18-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Харылаңар, горнистер!». 11.35 — Г. Боровик — «Буэнос-Айреске интервью». Москваның В. Маяковский аттыг үлегерлиг театрының фильм-шиизи. 13.55 —Медээлер. 14.00—16.00 —Чапсар. 16.00— Медээлер. 16.15 — «Сибирьде болгаш Ыраккы Чөөн чүкте». Кинопрограмма: «Саянның кырлаңнары», «Соңгу чүкке чурттаар», «Аяннажылга». 17.15— «Шыдыраа школазы». Эгелеп чоруурларның клазы. 17.45— «Орус чугаа». 18.10— «Миллионнарның ленинчи университеди». «Бүгү чүүлдерни кижиге». 2-ги дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

18.40—Телемедээлер. 18.50— «Социалистиг чарыштың хүн демдеглели». Дамчыдылга. 19.15—Телемедээлер. 19.30— «Хөй-ниити амыдыралының экраны». Дамчыдылга.

МОСКВАДАН

19.55—Бөгүн делегейде. 20.10 —Төп телевидениениң экранынга эң баштай», «Санал берейн». Уран-чечен телефильм. 22.30— «Үе». Информастыг программа. 23.05 —«Дорнбургта шивээлер». Документалдыг фильм. 23.30— 01.15—Герман Демократтыг Республиканы тургусканының 30 чылынга тураскааткан Совет Эвилелинге ГДР-ниң культуразының хүннерин хаары. Консерваторияның улуг залындан дамчыдылга. Төнгенде—Бөгүн делегейде. Информастыг программа.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.40— «Аныяктарның чогаадылгазы». 19.10— «Эртемниң чедиишкиннери». 19.40— «Уругларга шүлүктер».

КЫЗЫЛДАН

19.55— Чарлалдар. 20.00— «Бир өг-бүлениң төөгүзү». Телефильм. 20.55—21.15— «Хүн келир». Документалдыг фильм.

ОКТЯБРЬ 19-ТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40— Эртенги гимнастика. 11.05—«Санал берейн». Уран-чечен фильм. 13.20—«Космос оруктарында». Концерт. 13.45—Медээлер. 13.50—16.00—Чапсар. 16.00— Медээлер. 16.20— «Сээң күш-ажылың —сээң бедиң». Документалдыг фильмнер программазы: «Салым-чол», «Эъчег кичээлден эгелээр», «Адрести бижип алыңар», «Аас-кежиктиг салым-чолдар». 17.20—Улустуң хөгжүм херекселдериниң күүседикчилериниң концерти. 17.50— «Сээң ленинчи библиотекаң». «Материализм болгаш эмпириокритицизм». 2-ги дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

18.25—«Шыяанам». Уругларга тоолдар. 18.45— «Петя койгунчугаш болгаш арыгның столоваязы». Ойнаарактар фильми. 19.00 —«Тыва неделя». Информастыг программа. 19.15— «Хайнып турар даштар». Документалдыг фильм. 19.25 — «Чаагайжыдылгага — хүн бүрүнүн кичээнгейн». Дамчыдылга. 19.35—Телемедээлер. 19.50—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.55—«Вовка талыгыр хаан оранында». Мультфильм. 20.15 —Бөгүн делегейде. 20.30— С. Рахманиновтуң романстарын ССРЭ-ниң улустуң артизи А. Соловьяненко күүседир. 20.45— «Истелгени мергежээннер чорудуп турар». 14-кү херек— «Огуречтиг дузалакчы кадарчы». 1-ги сериязы. 22.30— «Үе». Информастыг программа. 23.05— «Истелгени мергежээннер чорудуп турар». 14-кү херек— «Огуречтиг дузалакчы кадарчы». 2-ги сериязы. 00.35— Бөгүн делегейде. 00.50—01.25— Даштыкы эстраданың аялгалары.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.25— «Горизонт». Ленинградтан дамчыдылга. 19.25— «Москва болгаш москвачылар».

КЫЗЫЛДАН

19.55— «Чер кырында кижи». Документалдыг фильм. 20.55—21.20—«Моцарт... Георг Отс». Фильм-концерт.

ОКТЯБРЬ 20-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00— «Үе». Информастыг программа. 10.40— «Буратинонуң делгелгези». 11.10— «Силерге, ада-иелер!» 11.40— «Айыыл чок шимчээшкин». Телекөрүкчүлериниң айтырыгларынга ССРЭ-ниң ИХМ-ниң КАИ-ниң Кол эргелелиниң начальниги милицияның генерал-лейтенантызы В. В. Лукьянов харыылаар. 12.10— «Чурукчулар дугайында чугаа». ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреады В. Попков. Дамчыдылганы чогаалчы Ю. Нагибин чорудар. 12.50— «Эртенги почта». Музыкалыг программа. 13.30— «Кадыкшыл». Эртем-тайылбырлалдыг программа. Дамчыдылганы эмчи Ю. В. Белянчикова чорудар. 14.05— «Концерт-вальс». Программада М. Глинканың, П. Чайковскийниң, Дм. Шостаковичиниң, И. Дунаевскийниң, Б. Лятошинскийниң чогаалдары бар. Москваның күрүнениң симфония оркестри күүседир. Дирижёру— УССР-ниң уран чүүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы А. Гуляницкий. 14.30— «Поэзия». Мустай Карим. Төрүттүнген хүнүнден бээр 60 чылынга. 15.20— «Челээш». Улус чогаадылгазының телепрограммаларының 3 делегей фестивалы. ССРЭ. 15.45— «Бистиң тайылбырларывыс». Дамчыдылганы политиктиг тайылбырлакчы Ю. А. Летунов чорудар. 16.30 Мультфильмнер программазы: «Үш банан», «Элдептиг планета». 17.00—Хоккей талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады. «Динамо» (Москва)— «Крылья Советов». В. И. Ленин аттыг Төп стадионунуң Спорт ордузундан дамчыдылга. Чапсарларда —«Спортлото» тиражы болгаш медээлер. 19.15— «Диригамытаннар дугайында». Дамчыдылганы Н. Н. Дроздов чорудар. 20.15—«Эки тура-сорукнуң үлегери». Шериг чавырлышкынының талазы-биле совет саналдар дугайында. Дамчыдылганы политиктиг тайылбырлакчы А. Потапов чорудар. 21.05— «Төп телевидениениң экранынга эң баштай». «Макс Линдерниң» компаниязында». Уран-чечен фильм. 22.30—«Үе». Информастыг программа. 23.05—01.40—Бокс талазы-биле делегей кубогу. АКШ-тан дамчыдылга. Төнгенде— медээлер.

ОКТЯБРЬ 21-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Үе». Информастыг программа. 10.40— «Зарядкага чыскаалыңар!». 11.05 — «Будильник». 11.35— «Совет Эвилелинге бараан боол тур мен!». 12.35—«Тоол аалдап келген». «Кадарчы Янка». Уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы. 14.05 «Көдээге дамчыдылга». 15.05— «Музыкалыг киоск». Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар. 15.35— «Театр шиизи». А. Арбузов— «Эрги Арбаттың тоолдары». Ленинградтың А. С. Пушкин аттыг күрүнениң үлегерлиг театрының шиизи. 18.15 —«Бөгүн —Аъш-чем үлетпүрүнүң ажылдакчыларының хүнү». 18.30—Аъш-чем үлетпүрүнүң ажылдакчыларының чагыы-биле концерт. 19.15—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 20.15—Мультфильм. 20.20—«Делегей байдалы». 21.05—«Амыдыралга ыр-биле». Аныяк күүседикчилерниң Бүгү-эвилелдиң телеконкурузу. 23.05 — Эртем-тайылбырлалдыг фильмнер программазы: «Мокшада камгалалдыг чер», «Бойдустуң чажыттары». 23.30 01.10—Футбол талазы-биле ССРЭ-ниң чемпионады «Торпедо»— «Динамо» (Киев). «Торпедо» стадиондан дамчыдылга. Төнгенде—медээлер.

•СПОРТ•СПОРТ•СПОРТ•СПОРТ•

ЧЕМПИОНАТТАР

Футболга ССРЭ-ниң бирги чери дээш чемпионаттың ээлчеглиг оюнунда ийи ужуражылга болган. Москвага болган оюнга «Локомотив» Куйбышевтиң «Крылья Советов» командазын 2:1 санга уткан. Ленинградтың «Зенит» командазы бодунуң шөлүнге Одессаның «Черноморец» командазының футболистерин 2:0 санга уткан.

• • •

Хоккейге Совет Эвилелиниң бирги чери дээш болуп турар маргылдаага Москваның динамочулары Свердловскиниң «Автомобилист» командазын 12:6 санга тиилээш, ам беш оюнга улаштыр аштырыышкын чок чоруп турар. Динамочулардан Владимир Девятов үре-түңнелдиг ойнаан. Ол удурланыкчызының хаалгазынче үш шайбаны киирген.

Челябинскиниң «Трактор» биле Киевтиң «Сокол» командаларының оюну хайым болуп, 0:0 кылдыр тенгеен. ЦСКА командазының капитаны Борис Михайлов Риганың «Динамо» командазы-биле оюнга үш шайбаны динамочуларның хаалгазынче кииргеш, командазын тиилелгеге чедирген. Бо оюнга ЦСКА удурланыкчызын 5:3 санга тиилээн.

Москваның спартакчылары кончуг берге оюнга Горькийниң «Торпедо» командазын 3:2 санга уткан.

(СЭГА).

Түңнели бөгүн болур

Волейболга херээжен спортчуларның республика маргылдаазы Кызылда Херел аттыг спорт залда болуп турар. Ында Мөңгүн-Тайга, Эрзин, Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга районнарның, Кызылдың педагогика институдунуң болгаш геология-шинчилел экспедициязының шилиндек командалары киржип турар.

Маргылдааның баштайгы хүнүнден эгелээш шилиндектер илереп эгелээн. Тываның каш дакпыр чемпиону чораан геология-шинчилел экспедициязының волейболистери баштайгы оюнунда бай-тайгажыларны чиигибиле, а ооң соонда Чөөн-Хемчик районнуң шилиндек командазын 3:2 санга удуп алганнар.

Барыын-Хемчиктен келген эрткен чылгы республика чемпиону баштайгы оюннарын база тиилелгелер-биле эгелээннер. Олар бир-ле дугаарында Бай-Тайгадан келген спортчуларны 3:0 санга уткан. А Мөңгүн-Тайганың волейболистери-биле ужуражылгазында арай кошкак ойнап, ол командазы арай боорда удуп алган.

Кайызы-даа аштырышкын чок ийи команданың бот-боттарының аразында ужуражылгазы көрүкчүлерниң сонуургалын хаара туткан. Оюннуң эгезинден эгелээш барыын-хемчикчилер найыралдыг, бир демниг ойнап, дыңзыг кагыглары, чараш комбинациялары-биле удуг саннарын улай-улай ап тургаш, геология-шинчилел экспедициязының командазын 3:0 санга удуп алгаш, ам чангыс-даа аштырыышкын чок, турнир таблицазын баштай берген.

Волейболга республика маргылдаазының түңнел ужуражылгалары бөгүн болур.

ЧУРУКТА: геология-шинчилел экспедициязының волейболистери-биле Чөөн-Хемчик районнуң шилиндек командазының оюнунуң үезинде.

В. ЧАДАМБА.

ОЙНАДЫП АП БОЛУР

1979 чылдың сентябрь 30-де Баку хоорайга Бүрүнениң 3% чээлиизиниң 106-гы тиражы болур. Тиражта 5000, 2500, 1000, 500, 100 болгаш 40 рубль хемчээлдиг ойнап алышкыннар бар.

Облигация ээлери чыл санында сес ойнап алышкын тиражтарынга киржир эргелиг. Олар февраль 15-те, март 30-де, май 15-те, июнь 30-де, август 15-те, сентябрь 30-де, ноябрь 15-те болгаш декабрь 30-де болур.

3 хуулуг чээлиниң облигацияларын садып алыңар!

Хоорайның профессионал-техниктиг ортумак № 4 училищезинге доктаамал ажылдаары-биле химия башкызы, лаборантылар, автохерек башкызы, хүл үндүрүкчүлери, слесарьлар, суг чылыдар котёлдар машинизи, хөмүр сөөртүр өөрниң моторизи херек.

Редакцияның адрези: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харысалгалыг секретарьның 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг килдистериниң 2-37-13, пропаганда килдизиниң 2-31-75, культура килдизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16405. Чагыг № 2573.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00986